

49118

10mch

KÓRÓ IMRE:

XA 126044

MÓRA FERENC

ORSZAGA

A magyar irodalom nem is lehet
hasonlóképpen megelégedéssel
megnézhető. *hogy*

KÓRÓ IMRE:

MORA FERENC

ORSZAGA

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000827648

49118

Kedves jó emberek.

Ezerkilencszázharminckettőben ünnepelte az ország színe-java Móra Ferenc harmincéves írói munkásságát. A nagy, írói sorozatos ünnepekkel vette körül a hálás olvasó-közönsége. A dolgozószobáját megtöltő levelekre körlevélben válaszolt az ünnepelt Mester. Leközlöm, mert úgy érzem, Mesteremnek áldozok, ha egy-két »hangadó« szögedi atyafinak felidézem Móra meleg sorait.

»Kedves jó emberek, napok óta bórzonsgok attól a jóbarátok adta tanácstól, hogy úgy köszönjem meg a jubileumi üdvözléseket, ahogy az esküvői gratulációkat, meg a temetési részvétnyilatkozatokat szokás. De mentül nagyobbra nőnek az asztalomon a virágkazlak, annál kénytelenebb vagyok betörődni abba, hogy nem szoríthatom vissza külön-külön minden jó emberem kezét. Arra kérem őket, nézzék el nekem, hogy mégis megfogadtam a baráti tanácsot, ami talán nem is egészen stilszerűtlen: hiszen a jubileum olyan találmány, amiben a lakodalomból is van valami, meg a temetésből is. Az ember azt hiszi, hogy delel, de azután mégis csak kitudódik, hogy estére harangoznak.

Aztán azért is jobb így egyszerre köszönni mindenkinek, mert így nem kell minden levélnél, táviratnál külön szégyelni magát az embernek a sok meg nem érdemelt jószág miatt, mely annyi szívből süt rá s amely még az olyan terhet is elviselhetővé

tette, amit harmincéves jubileum jelent egy-
őreg dologtevő munkásnak.«

Mindenkinek, aki szívből köszöntött, szí-
vével köszön vissza

Szeged, 1932. május.

őreg barátod: Móra Ferenc.«

Kedves jó emberek! Ha a virágos Móra-
kert felé visz az utatok és szobra előtt esze-
tekbe jut kedves levele, ne gondolatok ha-
raggal azokra a szegedi »kitünőségek«-re,
akik a szobor leleplezését megakadályozták.
A nagy Szegednek sok-sok dicsőséget hozó
Móra Ferenc talán mosolyog odafenn, talán
azt mondogatja a jó Gárdonyinak:

— Sohasem kerestem az ünnepeltetést,
de mégis fáj, hogy jóbarátaim harcra ké-
szülnek a napraforgós vitézekkel...

Bocsássatok meg az ünneprontóknak.

Lánykereskedő a homokon.

Vásárhely házasságközvetítő intézetéről lett híres a homokiak előtt. Takarmány András idehajtotta az akarata. Mint bérös hajtottatta az idő kerekét. Háziasszonya özvegyi sorban élt. Annyira a szájára vette a környék a háziasszonyát, Rozsos Hebők Péter özvegy lányát, hogy kimondta a boldogító igent:

— András mögházasodhatsz. Mert így nem tarthatlak a házam körül. Igaz ugyan, hogy volt András belül is, de hát a gazdaszszony jussa az engedélyezés.

Talán még pogácsát is kapott az utra, mert meg sem állt Pattantyus Gergő, vásárhelyi lánykereskedőig. Mikor befordult Pattantyus Gergő házasságközvetítő házába, illendően előadta jövetelének célját. Pattantyus igen jó embőr lőhetött, mert mindjárt megkérdezte, hogy milyen lányt akar. Nagyot ütött ez a szép beszéd András emberiségén. Soha sem hitte volna, hogy ilyen nagy ur lössz. Olyan körülményesen akart válaszolni, hogy egy szót sem tudott kiejteni. Megazután hirtelen az eszébe jutott, hogy meg kéne kérdezni Vera asszonyt is, Rozsos Hebők Péter lányát.

Pattantyus gondolatólvasó is lehetett, mert így környékezte Andrást:

— Hát van-é kendnél tíz pengő? Akkor mindjárt választhat is.

András tempósan kisimogatta a tízpengőt. A lánykereskedő meg hat darab fény-

képet sorakoztatott fel az asztalra.

András egyenkint az ablakhoz vitte, úgy gyönyörködött a jövődöbeliekben. Nagynehezen szóhoz is jutott:

— Adnék kigyelmednek még egy tizest, ha kettőt is választhatok.

Amint mondtam, az öreg jószívű volt. András magához vett két fényképet és így bucsuzott el Vásárhely büszkeségétől:

— Hazaviszöm, mögmutatom a családnak.

András járatos volt a kereskedelömben, ő szokta a bort eladni, azért hát illendően folytatta:

— Tartsa fönn ezt a két lányt nyolc napig. Mig odaelő kiválasztik, hogy melyiket illessem kezemmel...

András baj nélkül hazavitte a két szép fényképet. A környék is megnyugodott: Házasodik András.

Össze-összegyűlnek Veránál a szomszédok vasárnaponkint — választásra. Hogy mind a mai napig nem döntöttek, annak nagy oka a Vera asszony — mondogatják a faluban, — nagyon válogatós asszony...

Száz arany egy Móra-arcképért

Nem. Ma nem vagyok éhes. Ma ettem reggel is, délben is. Vacsorám is volt. Igaz kenyér és szalonna volt mind a három ünnepélyes alkalommal.

Nem is olyan régen, karácsony előtt, hiába kutattam odaelő, még egy kenyérmorzsa sem akadt a háznál. Régen megirt kéziratokkal melengettem elgémberedett tagjaimat. A nagy szegénységemben három kincset őriztem: Móra három arcképét, amelyeken Móra vigasztaló sorait olvashatja a boldog halandó.

Sohasem hittem, hogy a gyomor olyan nagy zsarnok. Megparancsolta, hogy csomagoljam be a három kincset és küldjem el a Móra Társaságnak Félegyházára. Csak egy cipóra valót kértem értük. Arra is gondoltam, hogy legjobb helye lesz a Társaságnál a szent írásoknak. Igen, egy barna cipóra valót kértem és nem száz aranyat.

Az aranyshivű Móra bizonyára bunak esett a régi szolgája históriáján — a csilagos égben.

Bizony visszakaptam a fényes Társaságtól mind a három képet. De jó emberek lehetnek, mert azt kívánták levelükben, hogy muljék el a szögénységöm, de ők bizony

egy rézgarast sem adhatnak, mert nincs, hogy még jobban felvidítsanak, még azt is irták: Ahun nincs ott né keress.

Dicsőség a Móra Társaságnak. De ha a panaszom felhallatszik a szegény kapakérülők főistápolójához, Móra Ferenc atyánkhoz, bizonyára kilép a Móra Társaságból és erről, ha lehetséges értesíti is a sinylődő tudós Társaságot.

Nyakravalós ...!

Aki ismeri a négylábu ökrök járását, az tiszteli a nyakravalós ökör rangját is. A csordából épp úgy fogják ki, mint a csikót a ménesből.

A tinónak sem izlik a járom, akár csak egy kétlábunak...

A szarvakkal kibékül valahogyan a négylábu ökör, mert már a tinó is tudja, hogy csak ökörnek dukál az ilyen viselet.

Mikor valamennyire megtanulta az ökörfia, hogy mi a különbség a cselő és a hajsz között, akkor bekerül a tanya elé. A kerítés előtt úgy ágaskodik és küzd a hajtókkal, mintha neki kellene ezután viselnie a gazda ügyes-bajos dolgát. De hiába bög. Hiába imádkozik a maga módján. Legyüri a kétlábu emberforma.

A tanya udvarában még csak valahogyan tolja a ház népe, de az istállóba a legjobb »kevert« sem csalja be. Hiába hívogatja belülről egy-két fejős tehén és hiába simogatja a háziasszony.

Az öreg gazda ilyenkor kivezeti az udvarra a legöregebb ökröt, kötőféket vet a nyakába, majd a tinót odaköti az öreg testvérhez. Az idősebbik négy lábu, úgy odaviszi a jászolhoz, be az istállóba, mint egy kortes a rábizott emberfélét...

Tanács János felesége különös egy homoki lélek; fejkendőt visel, meg már őt is lépte a hatvanadik tavaszt, mégis hozza járulnak a homoki atyafiak, ha valamilyen

kelevény lepi el a testük állományát. Nagyön tapintatos asszony. Kitapogatja a betegséget az embőrfián, még akkor is, ha legény a szenvedő, állitmány. Mert hát nemcsak szemvedő alanyrul tanul a jólélek, akad szenvedő ige is. Régebbi időben szolgált a betegnek más orvossággal is. Üvegös orvosságot is adott, ha hozott üvegöt a »hektikás«. De mióta az orvos került a környékbe, azóta csak ráimádkozással segíti a földönjáró, de föllegbe igyekvő halványarcu atyafiakat.

A ráimádkozástól még nem rosszabbodott meg egy betegnek sé a közállapotja. A Tanács néninek mög egyenesen használt. Az öreg Tanács meg sohasem mondott ellen a gyógyintézetnek, bár többször becitálták már a gazdát is a rendőrségre. Ilyenkor meg is felelt az uraknak:

— Nem avatkozok én bele az asszony dolgába. Akkor sé avatkoztam bele, mikor anyó fiatal volt és az urak is jártak hozzá épülésre...

A sok iskola mégis éreztette a hatását. Anyó meg is mondta egy este a gazdának:

— A tanult embör mind istentelen. Nem hisz imádságnak. Ezön a hétön egy beteg sé keresött föl. Jó volna, ha kend utána nézne egy-két nyakravalósnak.

Tanács gazda megértette a tudóssaszonyt, még az este szörzött egy-két nyakravalóst, akik jó percentért azután behozták a betegféléket...

Mikor következik a választás a homokon, nem írja fel a gazdát a rendőr, ha kint legelészik a jószág az országuton, nincs záróra a kocsmában, eltűnik a végrehajtó és

előreköszön a jegyző ur. Temesvári néninél szállt meg a jelölt ur, úgy gondolom azért, mert tudósasszonyhoz illik tudós embőr, vagy azért, hogy ő is imádkozással segít az embőrfián.

Mikor Légvári Töhötöm jelölt ur létanácskozott anyóval, a tudós asszony neki is nyakravalós ökröt ajánlott.

A képviselő ur elfogadta anyó indítványát még meg is toldotta egy kis beszéddel:

— Nagyon helyes Tanácsnéni. Mi is használunk nyakravalós ökröt, csak másképp nevezzük őket.

A képviselő ur sé iskolában tanult mög járni. Mielőtt lejött a kerületébe, huszezer képeslapot csináltatott. A képviselő ur nézett lé lóhátrul a képön, a szegény nyakravalós ökörre. Arra gondolt a képviselő, hogy átadja a lapokat a kortesoknak, a Tanácsnéni háziállatjainak eladás céljából. Meg veszik a választók bizonyosan, olyan szépolvon ül. A lapot majd ötven fillérért árusítják. Fele a kortesé lössz, mig a másik fele a képviselő uré, fájdalom irnak arra az esetre, ha fölbuknak. Áldomásnak, ha begyünne.

Hát úgy fordult a dolog, hogy képviselő ur, fölbukott. Pestről irt azután a Tanács bácsinak, hogy a megmaradt levelezőlapokat küldjék föl a címére Budapestre az ő költségére.

Tanács gazda szótfogadó embör volt. Összehívta a nyakravalósokat. Talán egy hónapig se tartott és megcimezték a megmaradt tizenkétezör levelezőlapot egyenkint a képviselő ur nevire és bedobták a főpostán egyenkint. Bélyegöt egyre sé töttek.

Azt irta a képviselő ur, hogy az ő költésigire adják föl...

Még meg sem köszönte a képviselő ur a kortesek fáradságát...

Amerikánus.

Az öttömösi soron lakó Vecsernyés Sándor házába bomba csapott le. Ahányan voltak, annyi felé szaladtak, hogy megkeressék az apjukat. Távirat jött Hamburg városából. Friss szalmakazal tövében álmodozott az öreg gazda. Talán arról álmodott, hogy már negyvenszer vontatták be és ki a cséplőgépet, mióta utoljára parolázott a testvéröccsével, Istvánna, aki már akkor gépész urnak titulálta magát, mert mindenféle szerszámot összeagyalt. Nyugtalan vére mikor édesanyjukkal halomás történt, áthajtatott az új világba. Bizton csavarog most egyik országból a másikba — elmélkedett Sándor.

Ketten voltak testvérek. Nagyon szerették egymást.

— Hej, ha most hazajönne, de nagyot csudálkozna: talán el se hinné, hogy ez a föld, amit itt körülöttem látok! (igen rövid látó volt az öreg, mert csak öt hold földet látott) mind az enyém. Igérték érle vagy kétezer pengőt, de háromért sem adnám oda. Hej, ha most hazajönne, mögélhetne velünk a kis valóságomon.

Ilyen és hasonló gondolatok sétáltak már egy év óta Vecsernyés Sándor agyában. Ki gondolna a homokon arra, hogy az élet a legmerészebb fantáziájú író is fölülmulja. Negyven évvel ezelőtt indítottak meg egy igen nagy telepítést. Egy odaszakadt magyarról legendákat meséltek. Steven Ve-

csernyésről itt senki sem tudta, hogy valaha gépész volt. A föld szeretete fellobbant benne és olyan hévvel és önmegtagadó zsugorisággal látott munkához, hogy minden évben több és több földje volt. Már a háboru előtt milliomos volt. Hogy a háboruban mennyit szerzett gummi-ültetvényein, azt már maga sem tudta. Megnősült. Munkásainak se szeri, se száma. Megvehette volna fél Magyarországot. Ez a gondolat addig-addig gyötörte, míg negyvenesztendő után Hamburgba érkezett. Még titkárát sem hozta magával. Hamburgból táviratozott Öttömösre. Távirat gyors lábon rohant, mert mikor Szegedre berobogott a gyorsvonal, akkorra az öreg Vecsernyés Sándor hattagu családjával megszállta az állomás épületét: öt fiával és a menyével.

A menyje Kovács Rozália Öttömös leg-gazdagább birtokosának a lánya. Hát bizony vakargatta a fejét az öreg Vecsernyés ugyan behozza-e a vonat elé menyét. Hátha indiánus ruhába bujtatott kalandor forma gyűn elő a vonatról s majd mindenki rajta nevet. Bár gyönyörűséggel várta fivérét, még sem akart a fiára szégyent »hozományozni«. Hat pár szem vigyázott, ugyan hol jelenik meg egy vándor paraszti ember. Tizenkét fül nyitotta ki kapuját, ugyan hol kiáltják: István hé. A gyorsvonal utasai úgy szétszóródtak, mintha ragályos nyavalyát hurcoláznának magukkal. Sándor bátyánk háznépe egymásra tekintett:

— Hátha olan minden lében kanál volt fiatal korában, mint édesapám kend, — mesélte, fordult apósához a menyeforma, — akkor bizony bennünket becsapott.

Sándor bácsiban felülkerekedett a test-

véri szeretet.

— En ammondó vagyok, elfogyott a pénze. Alighanem gyalogosan gyűn hozzánk.

Egy napbarnított sovány, őszes uriember sétált föl és alá egy rendőrrel, kinek karján széles fehér szalag tüntette fel, hogy angol nyelven is beszél. A rendőr megszólította Vecsernyés Sándort, hogy talán egy urat várnak.

— Nem én — válaszolt gőgösen Vecsernyés Sándor, — csak az öcsémet.

A rendőr valamilyen idegen nyelven ötlöthetolt az urral, aki bőröndjét földre dobva rohant az öregre:

— Sándor, Sándor, én édes bátyja.

Sándor bátyánk előtt is fényes nappal sötétség lett. Sirva borult a rég nem látott testvérré. A tanyai vasut átrakodó állomása ott szégyenkezik a nagyvasut állomása mellett: gyalogosan tértek oda.

A kis öttömösi parasztház egy pár évő-eszközét az asztalfőre tette anyó, ki otthon maradt, hogy olyan vacsorát készítsen szegény kóborló sógorának, hogy amerikai nyomoruságos életét elfelejtse.

Az amerikai sógor a tanyai vasuton elhatározta, hogy egy-egy millió pengőt ad bátyja minden fiának, hogy még haláluk után is megemlegessék. Olyan jóízűen evett a vendég, hogy anyó sajnálkozva sugta az urának:

— Szögény, régön öhetött. Hiába van röndös ruha rajta, olyan sovány, hogy a szivem majd meghasad.

Két napot töltött az amerikai, bátyjánál. Csak annyit mondott magáról, hogy üzleti ügyben jött Magyarországra.

Sándor bátyánk nem mert kérdezős-

ködni, attól tartott, hogy megsérti Istvánt: mert nagyon szegény lőhet az, aki csak egy kis táskával jön Amerikából. Legalább őt-hat nagy ládával köllene utaznia.

Sándor második napon kivitte szegény öccsét a szőlőbe:

— Látod testvér, ha Te is itthon maradtál volna, neköd is lehetne egy pár hold földed.

István csak úgy odavetette:

— Ugyan édes bátyám, mennyit is ér a te földed?

Sándor egy kis büszkeséggel válaszolt:

— Nem hagynám el háromezer pengőért.

Az amerikai elhatározta magában, hogy gazdaggá teszi bátyját is.

— A körülötted lakó szomszédok ugyan milyen összegért adnák el földjüket?

— Legalább harmincezer pengőért.

— Hátha az egész Öttömös földjét megakarnám venni, mennyit kellene fizetni.

— Eriggy, ne bolondozz. Nincs is annyi pénz a világon. Legalább százezer pengő kellene ahhoz. No de Te mindig ilyen bolondos voltál, ütötte hátba az öccsét.

Na majd a vonatinál adok egy csekket — gondolta magában az amerikai, — hogy megvegye az egész Öttömöst magának.

Az utra anyó süttött-főzött. Ellátta annyi utravalóval, hogy az egész világot körül utazhatta volna vele. Mielőtt azonban a csekkönyvet elővette volna, Steven Vecsernyés, akkorra suttyomban egy tíz pengőst nyomott Sándor bácsi a többszörös milliómos kezébe:

— Tedd el testvér, akad még az almáriumban több is.

Az amerikainak könny surrant a szemébe: Amerikai könny. Megölelte bátyját és elsülyesztette nagy zsebébe a kapott tiz pengőt.

Repülő ökrök...

Két sor ház bámul az országot mentén az ott járókelőre Árpádközponton. Ez az egész falu. Többi kis tanyái ház csak ugy messziről pislog ki a köves utra.

Ma azonban nagy sürgés-forgás támadt az egész környéken. Közönséges keddi napon báméskodók, egész raja jelent meg, a gazdakör nagy vendéglője előtt. Komédiások járták be már két nappal ezelőtt a falvakat, hívogatták, csalogatták a nagyérdemű közönséget. A huszadik század legnagyobb illuzionistája fog szerepelni. Tréfásan még azt is hozzátették, hogy szabadon elővezetve. Hát ez használt, mert illuzionistát még nem láttak s nem is hallottak a homokon. Azt sem tudták, hogy kétlábu fenevad-e vagy tollas madár. Annyi biztos, gondolták az emberformák, nagy állat lehet, hogy ilyen nagy lármát csapnak neki. Csak az öreg Patyi bácsi csóválta a fejét. Én már megjártam Pest városát, benéztem az állatkertbe is, de illuzionistát nem láttam. Talán valami óriás teknős lehet; amelyik a hátán viseli a házat — töprengett az öreg. A beléptidíj igen szépen leereszkedett az annyit emlegetett gazdasági «Váltságához». Állóhely két tojás, ülőhely egy rántani való csirke.

Meg is jegyezte a kisbíró vacsora közben. Csak nem lehet az olyan nagy állat, ha csirkét mög tojást öszik. Mire a kisbíró-nál üldögélő vőforma csöndesen megfelelt.

Bizton kigyó löhet. Annak köll lönni, folytatja az atyafi, mert összehajtogatják, elfér akármilyen kis helyön. Mire a jó öreg hold nagy fáradtan kiért Dorozsmaközpontra, akarom mondani Árpádközpontra, hogy ő is részt vegyen az előadáson, akkorra a már nagyérdemű közönség elfoglalta a padokat.

Minden homoki vendéglőben, a nagy terem mélyén egy dobogót állitanak fel, a rezesbanda számára. Egy ilyen dobogón ácsorgott a színpad. A kis színpadon díszletfalak egy tömlőc helyiségét ábrázolták. Az ifjusági egyesület itt szokta megtartani az előadásait, mely vagy tömlőcben kezdődött, vagy áristomban végződött. Sokszor, előadás után a nézők is áristonba kerültek. A rendezői teendőket a kocsmáros farkas kutyája látta el. Hol az egyik falhoz dörgölődött, hol a másikhöz. De mindig vigyázott arra, hogy a tömlőc keret megmaradjon.

Itt nem szokás tapsolni. A vendéglős alighanem előre megbeszélte a cirkusz vezetőjével, hogy az előadást csak akkor kezdi meg, amikor már a söntésben előkészített ital elfogyott. És még az előadás megkezdése előtt a »fizetséget« is el akarta intézni, nehogy a nagy illuziónista fellépése után az egész bevétel illuzió legyen. Az előadás igen jól kezdődött. Igen sok csirke és tojás gyűlt össze a komédiások egyetlen kocsijában. Cirkusz személyzete négy tagból és két öszvérből állott. Az igazgató, nevelt lánya és a két nevelt fia. A vendéglősnél mindig kialkudták, hogy lakást és ellátást tartozik adni, az egész személyzetnek. Mint mondtam itt nem tapsolnak. Ha tet-

szik az előadás, akkor a mellette ülő szomszédal kezd el virtuskodni, vagy a kalapját üti le, vagy ha nincs kalap a fején, akkor megelégszik egy kis bőrhorzsolással is. Ha azután a szomszédnak tetszik a darab, akkor úgy vágja visszakézből a hadakozó atyafit, hogy négy, öt szomszédját üti ki a sorból. Ha azonban nem tetszik a darab, akkor belekeverik a játékba a színészt is. Megkínálják a színészt is egy üveg sörrel, úgy harminc-negyven lépésről, ami városi nyelven azt jelenti, hogy oda vágnak egy pár sörös üveget.

A közönség már türelmetlenül várta a fenevadat. Nemsokára megjelent az igazgató hosszú álszakállal, mikor a nagyérdemű közönség megtudta, hogy ez az a híres fenevad, akkor olyan morgás hallatszott a nézőtérrel, hogy a hamburgi állatkert orosz-lánjának bömbölése édes altató-zene volt ehhez képest. De mikor a híres bűvész pusztá kezéből egy pár galamb repült fel, látva maradt az ordítózó száj, hát még mikor a füléből annyi szalagot huzott ki, hogy Árpádközpont összes szüzeinek a haját be lehetett volna fonni. A bűvészünk elemében volt. Egyik kezével tüzet csinált, másik kezével vizet. Majd a harmadik sorban ülő atyafinak tárcáját varázsolta ki. Az előadás végén, mikor kalapjából egy lepedő nagyságú zászlot bontogatott, hatalmas bömbölés csapott föl a színpadra: Megállj az apád!

Galuska Márton két ökröt adott el a vásárhelyi piacon, az előadás kezdetére ért éppen ki. Nem találta a zsebében az ökrök árát. Az inge alá rejtette el egy vászonzacskóban. Ki gondolt volna arra, hogy még Vásárhelyen ellopják tőle a pénzt. Az

«egész közönség a cirkusz igazgatóban látta»
a tolvajt, akár hogy is tiltakozott ellene. Még
a csendőr is erősítette, hogy aki az orrá-
ból aranyláncot huz elő, az könnyen ki-
varázsolhatta Galuska bátyánk pénzét is. Ha
a csendőrök nincsenek jelen igen könnyen
megvizsgálták volna még a belső zsebét is
az igazgatónak, hogy nem-e rejtette el a
gyomrába az öreg Galuska pénzét. Három
hétig élt az igazgató az állam kosztján,
mig végre valahogyan kegyelemből elenged-
ték. Még máig is emlegeti a vándor komé-
diások előtt a központi kalandját. Az öreg
Galuska is sokszor hajtogatja az unokái kö-
zött. Nagy fenevad az az illuzónista, meg-
vett két ökrömet, mint a szomszédok mond-
ják ellopta az ökrök árát. Sem azelőtt sem
azóta nem láttak illuziónistát a homokon.

Dohányváltás a homokon...

Eresztő-pusztához értünk. Ez már halasi föld. A pusztamérgei határnál fodrozik a széle. Nem simulhat bele a mérgei homokba, mert egy kis árok választja el attól: megyehatár. Kocsinkat a káromkodás vagy az imádság tartotta össze, de a lovak, azok jók voltak. Ravasz portéka ám a homoki kocsi, akárhogy is futottak előre a lovak, mindig utolérte a kocsi. Azt gondolná az emberfia, hogy valami fonálfélével kötötték oda a paripákhoz. A mérgei ember sokat ád a lovára, meg a kocsijára, a szer szám az már csak »dicseködés«. Az ut már »igön«. A megfagyott rögös uton úgy dobálja az embert a kocsi, hogy többször ül az utas a szomszéd ölében, mint saját természetjén. Szekeres Imre mérgei emberforma kapaszkodott mellettem a kocsiban. Mig előttem Papp György lakott egy nagy subában. Oda se nézett a lovakra. Nem mondom, ismerték az utat a paripák, de a kátyut egy világért sem kerülték volna ki. Vagy az öreg kocsis is úgy szándékolta, hogy ismerje meg a városi ember fia a homoki hajózást. A mellette ülő Imre gazda úgy beszélgetett a kocsis Gyuri bácsival, hogy egészen ráborult az előtte ülő subára, Valósággal magába szivta Gyuri bátyám pipafüstjét. Valahányszor Gyuri bácsi csavarintott pipaszárán — az öreg Szekeres annyi-szor sercentett Meg is szóltam érte:

— Imre bátyám, miért nem gyújt maga is pipára?

— Mert nincs. Elfogyott. A Dezsőtől meg nem vásárolok. Mert fölvetőt.

Erre már kibujt a kocsisunk süvege a suba alól:

— Csak talán nem a fináncoknak?

— Hát — duplázott rá Imre bácsi.

Majd öt percig csöndben kocsiztunk. Én hallgattam. Tudtam, hogy most egy olyan isteni színjáték kezdődik, amilyent a legszebb diszlet és a legjobb színész sem nyújthat, Nem is csalódtam, megszólalt újfönt a suba:

— Éngömet is föladott a Dezső a mult esztendőben (Dezső pusztamérgesi trafikos) a fináncoknak. Fölvetőték még az ágyat is a fináncok. A szalmazsákot is mögrázták úgy, hogy mondtam anyónak az urak előtt: no anyjuk, most mán léfekhetünk, mög van ágyalva. Bele is feküdt az anyjuk az ágyba, belebetegödött a fizetségbe. Az almárium fiókjában találtak egy pár levélszárat. Hogy hunnan az ördögből került oda, máig sem tudom. Möglöhet ugyan, hogy benne felejtöttem. Nagyon bamba az öregembör ebben a váltságos időben.

Imre bátyám neszesen hallgatta a kocsisunk előadását. Csak a szeme pislogott a sűrűben, ami homoki nyelven majd olyanformát jelent: Tanulj te is komám! Hozzá is tette mindjárt:

— Mennyit fizetött kend azér az egy-pár szárért?

— Hát fizettem valamennyit — válaszolt az öreg, de most a Dezsőnek fizetők. Mert ha elfogy a dohányom, addig nem vásárolok, míg Haalsra nem kerülök. Ott vöszök

egy köteget. A Dezsőhön pénzt nem viszők. A pusztamérgesi dohányáros bódéja a piactéren füstöl. Olyan szemfüles kis házikó, hogy minden oldalán ablak van rajta. Akármerről is jön az ember a piacra, mindig szembe kerül vele. Vagy talán azért tekintget mindenfelé, hogy meglássa melyik atyafi füstöl magyar dohányt. Közel vagyunk a halasi földekhez — a dohánytermelő magyarokhoz. Itt nagy hivatal a dohányáros foglalatossága. Jófejű atyafi lehet csak trafikos a pusztamérgesi környéken. Tisztában kell lennie minden kis házanyakönyvi kivonatával, még a halottkémel is viszonyban van. Mert azt is tudnia kell, hogy ki halt meg. Mert aki éegyszer meghalt, az nem pipál egy darabig. Ha Paplogó Jánosnak három fia meg két bérese van, akkor minden kedden bemegy a gazda dohányért a Dezsőhöz. Ha egy hétig nem jelentkezik, akkor hiba van. Vagy befeleg az egyik dohánypusztító, vagy bűnös a finánc iránya körül. Bizonyára magyar dohányt szőrzött. Ekkor pedig megkárosította az államot. Ami még nem olyan nagy baj. De az állammal jár a Dezső is. Dezső meg nem hagyja a magáét. Ő is homoki atyafi Megir tüstént egy kérvényt. Szépen alá fésiti a nevét. De nem a saját nevét. Hanem Papp legközelebbi szomszédjának a nevében jelenti föl a bűnöst. Szomszédtól ugysé vár jót az ember még a homokon sem. De hát tévedni emberi dolog. Egyszer Dezső is tévedett. Mázos Jakabot akarta feljelenteni és a feljelentő iven Mézes István nevét tün-tette le és föl. Mézes kivételesen olyan jó barátságban élt Mázossal, hogy még az aszszonyt is csak akkor nevelte, mikor Má-

zos szomszéd is haragudott az asszonyára. Jóban, rosszban együtt voltak. Legtöbbször rosszban. Mert a jó dolgokat nem igen kűrtöli ki az emberforma a világnak, még a balotapusztai atyafi sem.

Mézes István Palotapuszta egy kis pontján lakott. Az asszony nevezte el a házukat Puntnak. Most már az egész környék annak csufolja. Mézes néninek volt a szavajárása: Punt az én házamba köll gyünni mindig a végrehajtónak, Punt az én házamba gyün a borfinánc dugott bort keresni. Punt az én házamba kereszkodik a csöndér ha valaminek lába kél, sokszor lábatlan jószágnak is.

Hát egyszóval afféle puntomos lakó volt Mézes István. Az ő házaeskája mellett telepedett le ugy husz évvel ezelőtt Mázos Jakab kerülő. Olyan munkás embőrféle volt. Egyik gazdánál is dolgozott, meg a másiknál is. Olyan munkakerülő volt. De a két szomszéd jól megfért egymás mellett. Az udvarukat közös kerítés választotta el. Néha kiültek a kerítésre, akárcsak a dróton a verebek. A jó szomszéd madarak. Meg is tollasodtak, pedig jó egynéhányszor megtépázták őket.

Mézesnek is, meg Mázosnak is volt családja. Dohányos volt valamennyi. Dezsőhöz egyik sem járt. Azt beszéltek a szomszéd atyafiak, hogy Halasról hozogatnak pipának valót. Dezső többször felajánlotta a fináncoknak. Sohasem fogták meg őket. Hiába tapogatták végig az egész családot Mézeséknél. Még a fehérnépet sem kimélték. Hiába kotrászták végig a házat, a padlástól a kéményig, a Szultán óljáig. Másnap a Mázosnál tartottak tatárjárást, de ott sem lett mo-

hácsi vész. Csak Jakab bácsi pulija csodálkozott ilyenkor. Mert akárki jött Jakab házához, a közös kerítésnél lévő kis ládikát békében hagyták, de ha zöldruhás ember fordult be, akkor Jakab mielőtt kinyitotta volna a kis ajtót, lábával átrugta a szomszédhoz, a kerítés alatt levő nyíláson a kis ládikát. Ha pedig történetesen Mézesékhez került zöldember, akkor a ládika Mázos udvarába fordult.

Jakab bácsit azonban nagyon háborította az ártatlansága — kinyomozta, hogy ki lehet a jóakarója. Mikor megtudta, hogy Mézes István a feladó, cudarul megharagudott. Azt hitte, hogy tempózik vele az István szomszéd. Mikor azután karácsony látogatást tettek Istvánnál a fináncok (kölött volna az ünnepnapra valami,) és István átturta a ládikát, az innső kerítésnél leselkedő Mázos Jakab úgy belerugott az átbujó ládikába, hogy az egyenesen a »főcemplé« lábához esett. Ennek nem volt fából a dereka, lehajolt. István nem hitt a szemének. Dohány volt abban. A »cemplé« ur hitt. Mert nagyon drága lett a multság. A két jó szomszéd összeugrott. De azután tisztázták a dolgot. És valahogyan azt is megtudták, hogy Dezső a ludas.

»Meghálálták« neki. Egy öttömösi atyafi jelentkezett Dezsónél, hogy engedje meg neki, hogy a csomagját otthagyja nála, míg bevásárol egyet-mást. Alig távozott az atyafi már jöttek is a fináncok. Vizsgálatot tartottak. Egy husz kilós csomagban magyar dohány szégyenkezett. Hiába tiltakozott Dezső. Mögsarcolták. De mög ám. Az egész falu tudta már déli időre, hogy Dezső magyar dohányt tart. Nem kimélték a fináncok. Igazság és egyenlőség van a homokon.

Harc a halottal

Bodor Annust, a jókedvű királyhalmi fehércselédet egyre pusztította édesanyja:

— Kedves lányom, né hallgass té másra, csak a szüledre. Ne hallgass lelköm a tested kívánságára. Láthattad, mennyit vergődtem édesapád mellett. El akar vonni a Kiri Lukács. Né ved el magadtul.

Ilyenformán csepegtette a mérget a jó anyó a kislány szívébe. Hiába mondogatta Annuska:

— Nem lüköm ki a szivemből Balog Pistát. Kend is szeretött magának, neköm sé szeressön kend.

De anyó irgalmatlan volt:

— Annyi földje sincs a Pistának, hogy a nyoszolya lábát lérakhassátok, a Kirié pedig a bogárzó nagyrésze. Bérösöd lősz, mőg szolgálólányod.

Bizony a valóság legyőzte Annust. Mikor a lakodalmas nép befordult az özvegy Kiri házához, (a homokon az embőrt is özvegynek tisztelik, ha magára hagyja az asszony — örökre), a gazda bemutatta a házát az uj asszonynak.

Kirire gyerököt nem hagyott a felesége. De eddig kerülgette Annus sógorasszonya hogy ilyen derék lány Annuska, mőg olyan szép, hogy Lukács anyakönyvvezetőhöz került. Pedig Lukács nagyon szerette az első asszonyát. Hosszu ideig betegeskedett. Ótotta is az orvos, dehát a betegség nem felelt mőg az oltásnak.

Lukács igazságos embör volt. Mikor bekerültek Annuskával a vendégszobában, reámutatott a szépen festött ágyakra:

Ezöket még az első asszonyom hozta. Mikor kikerültek az istállóba, két tarka tehenet így mutatta be:

— Ezöket az első asszony nevelte.

Hát bizony nem igen tetszett az igazságos kiszólás Annuskának. Fájt neki az első feleség emlőgetése. No de mindenért meg kell szenvedni. Csak azért ment Annuska a Lukácshoz, mert Pista nagyon szerette az italt. Nem bizott benne. Azért fogadta meg édesanyja akaratát.

Eltelt egy hét. Eltelt egy esztendő, de Lukács nem engedött első felesége emlékből. Vass Piros jó asszony löhetött, mert egész napon át csak üvele élt szóbelileg Lukács.

Annus felvette a harcot a halott asszonnyal. Addig hízelt az urának, míg eladták a két tehenet. Az ágyak nem háborították Annust, mert igen ritkán mentek be a tiszta szobába. De hiába vötte lé a falról az első asszony fényképit, meg az általa hozott szentképeket. Meg hiába festötte más színüre az ereszetöt. Minden nap felkerült Vass Piros az asztal mellé. Annus eldugta az istállóba azokat az evöszerszámokat, amelyekkel Piros élt valamikor. Asztalkendöt is ujat vött. Már mindönt elcserélt a házban, mikor a gazda így fordult Annuska felé.

— Látod-é, a Szultán kutyánk nem barátokozik mög veled. A Pirost meg úgy szerette, hogy mindig neki ugrott, ha előkerült.

Annuska olyan jó ellátást tett folyamatba a Szultán étkezési rendjébe, hogy a Szultán is befogadta Annust. Mikor már békesség állt volna be a lelki világba is, akkor mög Lukács megbetegedett.

Olyan láz lepte meg a testit, hogy az esze alig fogódzkodott meg a világba. Negyvenegy fokot mutatott a mustmérő a hóna alatt. Mert hát okos embőr volt, aki olyan mustmérőt agyalt ki, melyik még a hőfokot is megmutatja.

Épp a halállal vitatkozott, mikor az orvos megérkezett a börtáskával. Az orvos jó pénzért kiegyezett a halállal, hogy egy darabig békiben hagyja Lukácsot. Az orvos becsületes ember volt, mert megmondta Lukácsnak, hogy nem az orvostudomány, hanem az asszony gondos ápolása ragadta ki a halál karmaiból. Még azt is hozzá tette, szöröncse, hogy azonnal kihivattak, mert röggelre elszállították volna a háztul, még pedig Szentmihály lován.

Mikor bejött az asszony a betegágyhoz Lukács becsülettel szoritotta meg Annuska szorgos kezét:

— Légyőzted hé a Pirost.

— Nem is emlegette többet az első asszonyt. Annuska meg féltően babusgatta a mustmérőt, amelyik megsugta a gazdaasszonynak, hogy nagy veszélyben forog az ura.

Téli kereset

A fehérre meszelt meleg kemence magához csalta András feleségét. A hátát izegve-mozogva vetette a bubos falának. A petróleum lámpa, mely az asztal felett bóbiskolt, alig-alig nyitotta fel kormos szemét. Szabó András a kis asztalnál üldögélt. Mellette a padon a kenyérkosár pihent, a kosárban három homoki bicska aludta az igazak álmát. A legkisebbik bicska gazdája a hatesztendős ifjabb Szabó András a kemence kuckójában játszadozott a karácsonyi fapuskával. A jó öreg kemence a homoki emberforma igaz téli gondviselője, bár csak szalmát kapott vacsorára, mégis úgy felmelegítette a kis szobát, mint akár melyik kályha királykisasszony, akinek poroscsokoládé szénnel kedveskedik a gazdája. András nem kedvelte a jóságos kemencét, a borral szokott ő összezelegedni. A gazda egy »plajbászt« szorongatott a markában és szép tempósan huzogatta az asztalon, alighanem papiros volt a keze alatt, de olyan sárga volt, hogy dohánylevél helyett is elmehetett volna szolgálni. András gazda nem igen szokott papiroson számolgatni, kiszámította ő a rozsliszt árát a sapka alól is, mint az asszony szokta a kendő alatt kitalálni a tojás árát. De most igen nehezen fogott a feje lelke. Az esztendőt elég tisztességgel temette el. Volt elegendő liszteske a kamrában, egy hizó is került a padlásra. Már pedig oda nem igen megy.

a jószág a maga jószántából. Tüzevaló is is akad annyi a kerítés mellett, hogy akkor is elég lenne, ha a tél-apó aratásig nevelgetné a jégvirágokat a kis tanyai ablak-félékben.

Az asszony megértette az ura gondolatait, bár az egyszóval sem hangoskodott, csöndesen fordult az urához: Mit készítsek kendnek az utra, — még azt is hozzátette, hogy el ne költse kend a keresetét, jó lesz lábbelile a gyerekeknek.

Hát bizony arról mesélgettek Andrásnak, hogy nem illik egy jó homoki atyafinak az asszony mellett tölteni a telet, hogy így, meg úgy, téli kereset után kell vetni magát a kapás embernek is. Fogott is András a buzditás és egy magánjárót épített. Egy magánjáró kazánt olyan pálinkafőzőfélét, amely legtöbbször a fináncokhoz vitte a gazdáját. A fináncok még nem igen szeretik a magánjárót. Azt kérdezték tőle odabent, hogy akar-e önként fizetni. Nem igen ismerik a homokiakat. Önként fizetni még a városi ember sem fogadkozik. Homoki nyelvezetten válaszolt a főbiztos urnak. Ha muszáj, majd fizetők. Mög, ha löszmiből. Az aggódó gazdát azután megnyugtatta a pénzügyminiszter papja: Kedves Barátom, ha nem fizet, akkor ülni fog. András sem sértődött meg: Ugyis dolgoztam már eleget, rámfér egy kis nyugalom.

Életében sem kapott annyi levelet, mint amennyit a fináncok irogattak. Kiszabtak rá 347 pengő birságot. A levél utolján olyasforma volt felvetve: Fellebbezhet. Fölkérte a paprikapiaci ügyvédöt, akinek az irodája a kapu alatt van. Igen olcsóforma, nincs annak diákja, maga írja a kocsma asztalnál

a föllegezéseket. Egy kupica pálinkáért írja az adóbejelentéseket, a birságos ügyekért már elkér egy huszfillérest is. No de föl is keresik a hivek. Azt mondják, hogy az ügyvédös ember csak két középiskolát végzett. No de igaz is, hogy nem az iskola teszi az embert okossá, hanem a tanulmány. Minden hónapban felkereste a postás, a gazda meg az ügyvédös embert. De legutoljára már hívott kapott. Öt pengőt fizetnek Andrásnak egy napra, ha leüli a járandóságot. Azaz annyit törülnek a követelődzésből. Még olyan értesülések is érkeztek Andrásékhoz, hogy nyolc fillért kereshet a bérházban, ha beosztják valamelyik műhelybe. Ezt a nyolcfilléres napszámot számolgatta a gazda: Ugyan mennyire gyün, ha a marstéri bérházban hatvan napig dolgozik. Ezt a bérházat a rossznyelvek »Csillagnak« nevezték el.

A homokon csak négylábu állatot illetnek ilyen névvel és nem olyan szép kőházat, hol diszruhás emberek fogadják a rövidebb-hosszabb időre érkező vendégformát. Arra még csak nem is gondoltak, hogy talán jó lenne a birságot kifizetni, részletekben. Ez az irányított gazdálkodás Andráséknál. Az asszonyka már majd nem elaludt a kemence patkáján, mikor András, neki szegezte a »férjes-gondolkodást«: Aztán, hé, milőssz itthon, míg én a városban tartózkodok. Jó lönne tán apámat addig elhivatni ide, míg a fináncönyeret öszöm. Az asszony becsületét érintette az előadás: Én ráam akar kend csőszot hozni, vagy a kis valóságra. A jószágot mög tudom én ötetni, azt mög nagyon tudja kend, hogy senki kezéből nem önnék, csak a kendéből.

— Hát akkor az ünneplőt kászolitsad elő, nehogy azt mondják, hogy azért nem fizetők, mert nincsen miből.

A hatesztendős kis kölyök is megszólalt a kuckóban és félretette a játékpuskáját: A dohányos acskót, mög az adókönyvet is vigye kend magával.

Ördögös kis fattyu — ugrott föl az asztaltól András. Mindketten odarohantak a kis emberpalántához. Miközben nyomorgatták-ölelgették a kis huncut emberfiókat, összeért a két szorgos magyar munkáskéz, melyet szétválaszt egy időre a nagy »Kőház.«

Gémasszony

Bórhárásnyában olvastam valamikor, hogy az utas miképen tájékozódik az erdőben, meg a beláthatatlan végtelen nagy mezőkön... A legbarátságosabb kisvasuti megálló a Honvéd-erdő állomás. Különösen este felé. A kisvonat is csak félve áll meg az erdő sarkánál. Rezeg minden porcikája. Itt az állomásfőnök a szolgálattevő varju, mely az állomást helyettesítő akasztófa tetején kárál. Ha a reggeli vonattal mászik ki az emberfia a Honvéd-erdőhöz akkor az optimista ember az állomást jelző jelző akasztófát fatáblának látja és az erdőt a homok legszebb díszének. De ha elbucsuzik a kisvasuttól és ott marad a vándor a kis tisztáson, mely az erdő előtt lapul meg, hiába tekintget jobbra-balra, még csak egy kóbor kutyát sem lát a határon. Házat még akkorát sem, mint egy kutyaó! Pedig messziről a baromjárás kis vályogházakat ólnak nézné az utas, ha nem tudná, hogy azok után is házadót fizet a szegény, adóhivatalt kerülő homoki nyárs-polgár. Nyárson sütnék mindent. Nyárson élnek, nyárson halnak.

Itt bizony nem tudja a vándor, hogy hátrafelé megy-e, vagy előre. Először a lábnyomokat kutatom. Amerre több lábnyomot látok a hóban, arra mérik a karcost, kocsma felé vezet arrafelé az ut. Az öttömösi tájon nem igen megy egyedül az emberfia a csárdába, csak harmad- vagy

negyedmagával. Mert nemcsak a városban hadakoznak az alsóvárosiak a felvárosiakkal hanem a homokon is összemérik az erejüket az alvégiek a felvégiekkel.

Ha meg a kocsmában bárányt főznek, akkor lakodalmat akarnak folyamatba tenni. Ha pedig turót találnak a nagy teremben, akkor halotti tort eszközölnek a jó homokiak.

Akár lakodalom, akár tor folyik a csárdában, a vendéglátó gazda egyforma szorgossággal ügyeskedik a vendégek között. Ha meg véletlenül egy emberforma kéredzkedett föl a Szentmihálylovára, akkor az özvegyasszony hordja körül a friss fehér cipőt.

A csorvai vendéglőben tartott tort Sátán Géza. Az asszonya talán tegnapelőtt állt odébb. Két asszony virrasztott a halott mellett. Fényös koporsót röndölt a gazda. Selymös koszorút fölibe. Sátán megadott minden tisztességet a hites feleségének, pap kísérte az egész uton. Azután vagy nyolcvan házat meghívott a torra. Minden kis portán szájról-szájra került: Sátán eleget tölt az asszonynak. Ha életiben átalkodott embör is volt, most helyrehozta a becsületöt. Családjuk nem volt. Az ötvenesztendő Sátán úgy maradt a tanyán, mint mikor a kutágas áll magasra nyultan. Szabadon nézögethet a világ négy tája felé. Mig csak valaki uj gémet nem akaszt a nyakába, láncostul. Sátán igen komolyan foglalkozott a vendégekkel. Efték is a sógorok, meg a körsztkomák, mert hiába no, a homoki emberforma a ropogós fehér cipóért még a pipaszárat is kiakasztja a foga közül.

Sátán Géza szomoruan ült az asztalom-

hoz: Ugy-é, nem gondolta tekintetös ur, hogy itt fogunk találkozni. A pipáját nagyon keményen agyalta, hogy ki ne csurranjon a könnye. Börcsök ángyó is odatelepedett az asztalhoz: egy negyven éves tagbaszakadt menyecske. De olyan is volt az, mintha minden tagját külön szagatták volna ki. Erős hatalmas, vállas magas asszonyka. Ha ez a nyakába kerül Sátán kutágasnak, akkor biztosan mindig a kutat nézi majd a Sátán. Pedig olyan hírek keringtek a környéken, hogy Börcsöknét, kukli Börcsök Sándor özvegyét, a Sátán kerülgeti. Börcsöknének a szava is természetes volt: »Csitt Rozinak a torján többen voltak«.

— Mi a manó, aggodalmaskodott a hetyke megjegyzésre a szegény Sátán.

A Jakus Benő szegény elhalt feleségét hívták Csitt Rozinak. Igen bátor szókimondó asszonyság volt. Sohasem nézte jó szemmel, ha hivatalos ember környékezte a házuk táját. Ha idegen ember kerül a kerítés ajtaja elé, már ráripakodott Jakus az asszonyra: Csitt Rozi.

Sátán igen megneheztelt Börcsök ángyóra a szavaiért. De Börcsökné a gémaszony tovább nyujtogatta a nyakát: »Hát bizony Csitt Rozinak nagy volt a becsületje«.

— Hallod-e Örzse, — emberelte meg magát Sátán, minden szót megnyomva: — Né beszélj té ily, mikor én nyolcvan házat hijtam mög a gyülekezetbe.

— Nem is kendbe van a hiba, dorombolt a gémasszony, hanem a szegény felesége kendnek nem járt sehova. Mindig csak odaelő üldögélt. Nem igön gyült össze senkivel, csak a jószágoknak élt. Azért gyűttek

ilyen kevesen, oszt így hozott kendre szégyönt. Mer én úgy látom, hogy nyolcvan háztul még ötvenen se gyűttek el. Látí kend, ha én möghalnék, akkor kétszáz házat is möghivhat. Egy szál se fog hiányozni.

Nagyot fújt a pipából az előadásra a Sátán, rám nézett megértően, azután csak ennyit mondott a járási embörforma a gém-asszonynak:

— No, majd válaszolok én még erre, ha úgy esik a sor. Bár nem gondolnám.

Szögedi járás

Aki piac előtti éjszakát töltött már a homokon, csak az ismeri az aranyborju rab-szolgáit. Mert én nem hiszem, hogy azért kotorássza elő már esti tizenegy órákor a gazda a pálinkás üveget, hogy korán beérjen a városba. A homokon nem avatkozik bele a gázgyár a sötétségbe, attól aludhat nyugodtan az emberfia. Itt nem emelkedik a villanyszámla az égig. De hát sötét is van. Olyan fekete az éjszaka, hogy a saját anyósát se ismerné fel az ember, ha nem szólna. Ha nem szólna. De szól ám! Különösen olyan portán, hol a földkörörsztlevélben az anyós neve fekszik. És hol az anyós jelen tartózkodik, ott az asszonyé az utolsó szó, de az eleje is. Csak itt-ott avatkozhatik bele az embörforma a ház ügyes-bajos dolgába. Bár az is igaz, hogy ott, hol az anyós bujkál a földél alatt, ott ugyan végrehajtó nem igen veri meg az ereszet ajtaját. Ott ugyan nem viszi a gazdaforma a korcsmába az aprópénzt. Hiába rejti el a lajbi legkisebbik zsebébe a dohánymaradék közé. Még csak kamatnak sem szolgálhat. Elönti szóáradattal úgy a házat, hogy az öreg házörző, Szultán is csak az ólból merészel visszaugatni. De írásba egy anyós nem ád semmit. Sé földet, sé áldást. Nem írna alá váltót még akkor sé, ha mindjárt fölfordulna a vejeformája. Még mai napig egy vő se panaszkodott az anyósára, — ha möghalt a tisztölt asszonyság. Mert a kis valóságot csak

egy anyós tudja a mai váltságos esztendőben megőrizni.

Galuska Sándor ujházas, járási kapás embör olyan boldogan kelt föl az ereszet alatt lábatlankodó ágyról, mintha annak örülne, hogy olyan messzire esett a tanyája a szép várostól, hogy ha duplát is számít az utra a hivatalos embör, akkor sem csapja be utiköltséggel a tisztölt gazdáját a szabad királyi várost. Én inkább a nagy, végtelenbe futó, a látóhatárba is beleszökkenő homokot nevezném el szabad királyi címmel, mint a minden oldalról körül épített és megfüstölt várost. Igaz talán azért bírja a sokféle bajt, hogy füstölt. Galuska Sándor ágya alatt is pálinkás üveg lakott, csak éppen anyós hiányzott a házból. Amint mondom, Sándor új házasság volt. Tegnap virradatra fejezték be az építkezést a cimborái. Feleséget már vagy öt esztendővel ezelőtt kapott. Csak a kezét kérte meg és odaadták az egészet. De házat csak most raktak. Raktak bizony. A baromjárási gazda nem igen fordult meg rajziskolában, megtanulják az építkezést a jó Isten madaraitól. Szalmával kevert sárga földből olyan takaros kis házakat formáznak, hogy még a biztosító is ad rá valamit, ha történetesen a gazda pipának nézi a kis épületet. Nem tehet a gazda arról, ha nem akar az épület tüzet fogni, ha bajba van a kapásembör, mög hát akár tisztösségösen, akár a gazda készségből vet lángot a tanyaház, a biztosító először csendőrt igényöl. A csendőr mög először aziránt tapogatózik, olykor az aszszonynál is, hogy iszik-e a gazda, möghogy szereti-e a fehérceledőt-é. Mást nem is kérdez. Ű nem kérdözi, mesélte egyszer Szeke-

res Imre bátyám, hogy hun születött, mög-hogy pápista-é, vagy kálomista, mög lehet azt tunni a katonáéktul. Ha azután azt igazolják, hogy az embör szerezti a bort, mög dohányos, akkor nincs baj. Mert olan embör, aki borral él, az nem kívánkozik állami kosztra, mert odabenn nem adnak sem enni, sem dohányt nem kap a rab. Hátha még ha asszonyos, akkor irtózik az áristomtól. Hát ugy vőttem észre Imre bátyám előadásából, hogy a homokon csak tisztösségös emberforma hivat tüzet a házára a saját kezével.

Galuska Sándor abrakolt és befogott. Azért mondom, hogy abrakolt, mert egy kis aludt tejet adott az asszonya Sándorunknak. A gazda ugy nyelte az aludt tejet, mintha abrakot kellett volna megemésztenie. Ki hallott már ilyent. A felesége találmányozta, hogy ne essen jól az első pohár bor a legelső kocsmánál. A jó homoki gazdasszony tudja, hogy a második pohár bor már jól esik még a tejre is. Az aludt tej után befogott Sándor. Két garabolyt kötött az asszony a hátára. Minthogy lóra nem tellett, hát magát fogta be a járási gazda. Talán azért is hívják járásnak, hogy lösz mit járni a városig. Bár az én tudásom szerint, a barom járás nevét onnan kapta ez a valamikor legelőnek tisztölt földrész, hogy háborítlanul őgyelegtek a barmok hetekig is egyik helyről a másakra egy számár, mög egy juhász felügyelete alatt. Ma már nem négylábu birkák járnak a baromjárást, hanem kétlábu adófizető polgárok és szamarak helyett, meg juhász helyett, gazdasági fel- és leügyelők vigyáznak az ok- és cél-szerű gazdálkodásra.

De hiába menekül ám az emberforma ki a határbul. Mindenütt utoléri a kultural- és jobbkeze. Azelőtt az emberforma azt csinált, amit tudott. Ha tudott, kocsikereket fabrikált, még hordót is összezszkavált. Olyan lábbelit készített, hogy holtig viselte a gazdája, ha holtversenyben részt nem vött. Mert ám igazán csak a homokon találunk holtversenyt, mert ott, ha futtatásban egyszerre fut be a két paripa, akkor a gazdáik ütik agyon egymást, valóságos holtversenyt tartanak. Hát amint mondom, nagyot fordult a világ. Egy láthatatlan kéz megfogja Tömörkény és Móra Ferenc barkácsoló emberének fülét és becitálja mindön hónapban a városban a torony alá. Mert a homoki ember minden hivatalos ügyben a torony alá megy. Ezt a szép megemlékezést azt hiszem, onnét örökölték, hogy mikor még nem volt tejellenőr, akkor anyónak csak így mondta mög a városba vezető utat a gazdaforma: Eridj lelköm mindenütt a torony iránt, de mióta a tejellenőrök vizsgálják az asszony tejit, azóta az embőr nem a toronynak igazítja a fehércselédöt. Ott bujik át, ahun tud. Sokszor a finánc karja alatt. Mióta azonban a fináncok bekisérték egy-egy fehércselédöt és két napig bent tartották őket, azóta ismét emberformák hordják a tejet a városba, még pedig kerékpáron. De fránya eszü ember a tejellenőr, ő is szörzött az államtól egy kerékpárt. Igen sokszor láttunk egy-egy tanyai papucsolót az ut porába lapulni. Versenyző kerékpáros atyafiról marad el. De hiába, mert a tejellenőr nem száll le a gépről, hogy felvegye az értékálló papucsolót. Elfogja a tej-csempészt. Mögnézögeti a kanta körösztlé-

seit. Nem csak a kutyának van pedigréje, hanem a tejesköcsögnek is. Rá köll iratni a köcsögre, hogy fölözött-é, vagy nem fölözött. Az embör azt hinné, hogy harmadik esetben is a világon. De van ám, mert a szögedi homokon élünk. A szögény gyámoltalan emberforma találmányozta, egy harmadik nevet adott a kantának: részben fölözött tej. Hogy azután melyik részét fölöztek lé, azt találja ki a finánc, azért fizetik. Nem mondom, hogy: ögye mög a fene.

A feketekendős nénikék

Az éj sötétsége elől menekülő alkony idején megszaporodnak a nagy város utcáin a fekete-fejekendős öreg nénikék.

Végig topognak a csillogó kirakatok fénysugarában. Kopottas ruhájukat reszkető kezekkel simogatják a sok uj, divathozó szövetek láttára.

Halványkék tágranyilt szemekkel bámulják az ötletesen elrendezett divatbábuakat.

Ha fiatalok sietnek el mellettük a fekete kendőcskét mégjobban előre igazgatják s óvatosan néznek körül. Egyedül barangolni — idősebb testvérrel: ez a szívük vágya.

A mindent elnyelő elmulás kíséri a feketekendős nénikéket esti sétájukon. Nem is élnek már. Az elmúlt idők homályába merülő események ködképekben vonulnak el lelki szemeik előtt.

Aggódó lélekkel figyelem esti sétáimon a feketekendős nénikéket. Keresek közülök Egyet. Mindegyik Reá hasonlít. Jól meg nézem a kendő alatt rejtőző megtörtfényű szempárokat.

Oh, hogy szeretném megsimogatni bágyadt arcukat.

Egykor a halál árnyékában feküdt kis fiam a sebészeti klinikán. Játszadozó gyermekek mellett vitt el az utam, mikor felkerestem a súlyos betegen fekvő gyermekemet. Sápadt arccal fordultam el a hancurozó diákseregtől. Kesperűen lázadoztam a sors el-

len. De volt reményem, kérhettem az Ur segítségét.

Most remény nélkül nézegettem a feketekendős, topogós nénikémét. Hozzá hasonlít valamennyi. Mind jóságos tekintetű s oly kék a szemük. Mindannyiuk belenéznek könnytől csillogó szememből. Érzem, hogy ha elébük toppannék és megölelném őket és azt sirnám fülükbe: Édesanyám, talán meg is csókolna valamennyi feketekendős nénike. Talán megsimogatná deresedő fejemet. Talán helyettesítenék jó Édesanyámat, aki nem érhetette meg újabb kis könyvem megjelenését s nem mondhatja gyarló írásomra: Milyen boldog vagyok.

Az őszi esős borongós időben minduntalan a temetőben jár a gondolatom. Egy kis sírkő jelzi: itt nyugszik Kroó Dezsőné született Feuer Erzsébet. A virágos sirhalom előtt elhaladó gyászolónak: egy név.

Nekem Egy a sok feketekendős nénikék közül. Őt keresem, amíg csak tévelygő lelkem a már elfáradt testemben él.

Közlegény a menyországban...

Ezerkilencszáztizenötben fizettünk csak magas hidvámot. Szeredince község mellett egy kis patakocska rohant a Szereth folyóba. Félve kanyarogva bujt át egy kis fahid alatt. Talán háromszáz lépésnyire feküdtünk a hidtól. Egy gyeptégla fal takarta el a szakaszomat. Ha felbukkant egy-egy orosz a hidon rájuk lőttünk. De bizony egyet sem találtunk el. Vagy nagyon ügyesek voltak az oroszok, vagy jól imádkoztak értük odahaza az orosz fehérnépek...

Szeredince csak tegnap esett el. Bizony nemcsak emberek, hanem községek és nagyvárosok is haltak hősi halált. Békében Szeredince is úgy élt, mint a többi faluatyafiai. Volt neki is pópája, tanítója, tanítókisasszonya. Ma egy kétlábu lényt nem látni az egész határban. Csak kóbor kutyák és veszett macskák verik fel a falu csöndjét.

Még nem állt be az alkony, mikor lelkendezve rohant hozzám a legényem:

— Látcsöves puskát kaptunk!

A szakasz látcsöves puskát kapott. Ugy örültek a fiuk, mintha legalább is diós mandulával lőtték volna a puskából. Mintha bizony a sok édesanya csak azért imádkozott volna, hogy látcsöves puskával lőjjenek az ő magzatjára.

Őt-hat legény is könyörgött, hogy neki adjuk oda először a látcsöves puskát.

Losonczi István önkéntes szakaszvezető ur kapta el először a csudapuskát. Lassan

hosszasan célzott és várta, hogy felkerüljön a hidra egy orosz emberféle. Talán egy negyedóraig is célzott, mint otthon a vásári lövöldében. De már meg is jelent egy jól megtermett orosz a hidon, a fegyver eldőrdült: Nikolics Anna tobolszki lakos várhatja ítéletnapig is haza az urát. A kis gyerekek majd dicsérheti a technika haladását, ha megnő.

Losonczi szakaszvezető ur sápadtan adta át a legközelebb álló legénynek a távcsöves puskát. Majd hozzám jött a fiatal önkéntes:

— Kadét ur! Soha többé nem veszek kezembe távcsöves fegyvert. Teljesen tisztán láttam az orosz kétségbeesett arcát...

Vér Ferenc zentai postáskocsis kezéből kivették a gyeplőt. Még össze sem barátkozhatott a Deres névre hallgató négylábu postaalkalmazottal. Alig töltött négy hetet a postánál, mikor behívták.

Márciusban lépett be először a halasi uti kaszárnyába és már augusztusban a Bug folyó partján ábrándozott a szőke Tiszáról. Legény ember volt. Tisztességgel elköszönt a kis várostól. Hozzá tartozói nem voltak. Édesanyját sem ismerte, meghalt mikor ő megszületett. Lelencbe került. Törvénytelen. Édesapja talán nagy ur volt, de az is meg lehet, hogy egy füstös cigány.

A községi kézbesítő nevelte föl. Ő helyezte el a postánál. Felelt a gyerekért. Még a nevit is odaadta neki, annyira bizott a jóviseletü gyerekekben. Csendes eszű volt, de megbízható.

A Bug folyó partján megismerkedett Ferkó a nagy fényszóróval, a halál kengyelfutójával a gépfegyverrel. Hallott ő

egyet-mást erről odahaza is, de német nyelven. Már pedig ő kocsisnak született és nem lakatosnak.

Mikor először állították be az őrségbe a széles, hatalmas Bugnál, az altiszt fülébe sugta a jelszót. Még ha beleordította volna akkor se tudta volna egyszerre megjegyezni. Mikor a káplár ur azt mondta, hogy ismételje, bizony a mi szegény Ferkónk mélysegesen hallgatott.

Talán ötször is elmondta a türelmes altiszt, míg kimondta Ferkó tisztességesen: Worobiovka.

Mire a sötét éjszaka hatalmába kerítette a vidéket akkorra szegény Ferkó ismét elfelejtette a jelszót. Minden eszébe jutott, ami csak kis gyerekkora óta történt vele, csak a jelszó nem.

Eszébe jutott, hogy neki soha senki sem mondta még: Fáj valamid fiam? Nem bántották az igaz, de nem is csókolta meg még senki ezen a világon Ferkót. Mikor a menetszázad elindult csudálkozva látta, hogy összecsökölődznak az emberek, sirnak. A katonaság alatt szerzett kis értelem itt a Bug partján csapott fel lángra.

A sötét éjszakában vöröslángu fények lobbantak fel, melyeket mély mennydörgésszerű, morajlásba vesző dörgés kísért: Ágyuharc valahol — távol...

Majd eszébe jutott az is, hogy mi lesz vele, ha megsebesül. Ki fogja meglátogatni. Milyen jó volt otthon. Az istállóban! Ilyen gondolatok ott még csak meg sem közelítették. Mintha a folyó szelleme szólna: Mit vársz az élettől? A csöndes eszű Vér Ferenc törvénytelen fiunk fejének irányította a haláltosztó fegyvert. A fegyverdörrenésre fel-

ébredt az alvó század és meglátta az éj leple alatt közelgő ellenséges csapatot. Ferenc megmentette a századot.

A mennyország kapuja előtt várt Vér Ferenc. A kapu előtt itt is őrség állt. Vér Ferencnek hirtelen eszébe jutott a jelszó. Wo-robiovka — mondta bátran.

A mennyország őre magához szorította a fáradt katonát:

— Fiam a mennyországban nincsen jelszó! — és kinyitotta az örök békeesség kapuját...

Egy tucat gyufa...

Hegyesi Mariskának nem volt rosszabb sorsa, mint a többi túsöksori lányoknak. Ő is elmehetett a bálba, ha az ifjúsági kör tagjai kiheverték az utolsó »összejövetel« sebeit és új mulatságot hirdettek.

Mert nem olyan ám a bál manapság, mint volt a háboru előtt. A régi világban nem küldtek meghívókat sem fehércselédnek, sem legénynek. Mentek ők hívás nélkül is, úgy ahogyan a jó Isten, vagy a piaci sátoros felruházta őket. A ruha nem volt fontos abban az időben, csak a »pántlika«. Olyan színes szalagok kergetődztek a táncolók hajában, hogy elkápráztak a legény szeme-szája. Ma már nemcsak a lábosokat, hanem a hajukat is drótozzák a homoki fehérnépek. A zenében azonban megelőzik a várost, mert a rezésbanda sokszor különben cifrázta, mint akármelyik jazz-band. Igen sokszor megtörtént, hogy a klarinétos oly magasra szaladt fel a hanglétrán, hogy nem tudott lejönni. Legtöbbször a cimbalmos segítette le a magasból. A zenekart homoki legények alkották. Itt ugyan nem élne meg egy cigánylegény se. Itt nem bankóval ütik ki a zenész szemét, — hanem csak úgy, közönségesen pohárral. Köznapokon is dolgoznak a zenészek. Billentyük helyett ilyenkor a kapanyélen szaladgálnak az ujjaiuk. Ném csoda azután, ha sokszor összetévesztik a réztrombitát a kapanyéllal. Homoki nyelvjáráson azt tartják, hogy az ilyen ze-

nészforma se muzsikálni, sem dolgozni nem tud. Még szerencse, hogy a homokon a muzsika nem fülbe, hanem talpalávaló. Mert homoki legény a gyorscsárdásra is sokszor olyan tempósan emelkedik és sülyedezik, mintha andalgót huznának a zenészek. A rezesbanda nem tudja a röszkei legényt kifárasztani. Amíg a bor gőze fel nem száll a legény fejepadlására, addig ő uralkodik a hanghullámokon és azzal viteti magát ideoda. Már pedig vizihullámokra sem lehet rábízni magát italos embernek, nem hogy hanghullámokra. Mikor a borgőze megszállja a legény koponyáját, akkor testet ölt a bor. Az atyafi úgy érzi magát, mintha ujrászületett volna, de béna kézzel és béna lábbal, gyakran tompa aggyal. Először a lábát próbálja megmozdítani még pedig akként, hogy rálép annak a legénynek a lábára, akinek a képe iránt rossz indulattal vagyon, mióta az ő lányával táncolt. Ez nem igen tetszik a másik legénynek és az a nemtetszését olyan formán nyilvánítja, hogy az ellenfél őseinek névsorát emlegeti. Megtörténik, hogy a kezét sem sajnálja felemelni.

A régi jó világban mindenki úgy táncolt, ahogyan akart. Akkor fordult, mikor jól esett. Volt úgy, hogy nem is fordult, csak ha fellökték. Ha akarta, kéz a kézben táncolt, ha megunta, úgy magához rántotta a párját, hogy az csak páratlan. Akkoriban ebédidő után kezdődött a bál és tartott alkonnyatig. Mihelyt besötétedett, átalakult — társasjátékká. »Haragszom rád«-ot játszottak. A rendőröknek csak az nem tetszett, hogy hogy nem zsebkendőt dobáltak, hanem szódásüveget. Bizony megesett, hogy a szódásüveg rendőrök felé tartott. Mire azután a

rendőrök is beálltak játékosnak. Ugy játszottak, mintha verekednének. Ha megszúrták a legényt, ha elverték — nem panaszkodott. Odahaza anyó olajjal kimosta a sebet, nem tett ő sem ítéletet fia fölött. Ez a legénysors.

Ma már a kocsmáros nem tart bálát, átengedi a dicsőséget a »Körnek«. Ahány kocsmá van a homokon, annyi kör követi. A bál ma már nem verekedéssel, hanem fizettséggel jár. Ahol fizetni kell az ifjúságnak, ott elmegy a kedvük a verekedéstől. Nagyon érzékenyek a mai fiatalok.

Ma már nem huz fényes csizmát a leve: Nem lehet abban táncolni. Nem sokgombu fehér ing moşolyog a mellény alól, hanem rendesen megkötött nyakkendő. Nem nyit ám be gondtalanul a nagyvendéglőbe a mai legényforma. Először a kisablakon kukkant be: ugyan milyen táncot járnak? Mert tánciskola van már a homokon. Ugyancsak nevetnek azon a legényformán, aki elvéti a néger nemzeti táncot.

Mariska addig járt a bálba, míg baj nem lett. A bajból ugyan esküvő lett, de az ilyen bajos esküvő nem igen tetszik sem a napamasszonynak, sem az atyafiságnak.

Gézáék házához kerültek. Géza édesanyja ugyan nagyon szerette a kis bajt, ifju Buzdor Gézát, de azért csak neheztelt egy kicsit a sietségért. Ez a neheztelés igen sokszor megfordult anyó nyelvetáján.

Mariska sohasem felelt vissza. Ahányszor csak egy kicsit is összetűzött az ura szüleivel, mindannyiszor egy-egy fejes gyujtót rejtett el az almárium legalsó fiókjába. Bizony szaporodott a gyufaállomány. Szegevény Mariska úgy gondolkodott, ha együtt

lesz egy cutat masina, akkor szépen feloldja, és »elemészi« magát. Már majdnem együtt is volt a vészes szám, mikorra úgy, ahogy felcseperedett a kis Géza is. A kis fiucskának igen feltűnt, hogy ahányszor anyukája sirt, mindannyiszor az almáriumhoz fordult. Rátalált Gyurka hamarosan a gyújtóra. Nem csente el az egészet, pedig oly szép lángot vet és mindig nagyon megijedt ettől a szomszédék Piroskája, de azért 5—6 szálat reggelenként eltüntetett.

Igy Mariska sohasem jutott egy tucat gyufához, mert Gézuka mindig elhordta a fenyegető számokat.

Az idő szekere a homokon is halad, ha lassan is. Mikor már nagy legény lett Gézából, sokszor elmesélte az édesanyja:

— Tudod fiacskám, bizony többször annyi bánatom volt, hogy gyufát akartam oldani, de a jó Isten csodát tett, sohasem szaporodott fel egy cutat gyufára.

Géza okos fiatalember lett, egy világért sem árulta el, hogy ő mentette meg édesanyját.

Zsiros fekete ruhában haladt Barna Péter a Lengyelkáporna kistemplom felé. Kerek jóságos pirosposzgás arca nem árulta el nehéz bánatát. Nem az élet vidámsága játszott pirosszint telt arcára. A szőlő nedve birkózott háborgó lelkével.

Mióta elnyelte egyetlen fiát a világháboru, elkerülte még a szóvetést is. Még az Istent is elkerülte. Hosszu tiz esztendőig még csak nem is imádkozott. Meghallotta a főúr is, hogy Barna éter fölvitte az imakönyvet a padlásra. A jóságos pap felkereste és megnyugtatta a lázongó atyafit.

A főúr látogatása óta minden éjszaka a fiával álmodott: csukaszürkében, hátán a nehéz borjuval jelentkezett a régnemlátott gyerek. A puska sziján játszadozott a keze, mint mikor elbucsuztak a kelebiai állomáson — örökre.

Minden éjjel pontosan megjelent a kis katona. Barnát egészen felüdítették gyönyörűséges álmai.

A nagy vendégszobába feküdt most be a gazda. Szigoruan megtiltotta anyónak, hogy belépjen, amikor aluszik. Nagyon korán lefeküdt. Imádkozva várta a jótékony álmot. Anyónak nem beszélt az álmáról. Megőrizte szent titkát. Nem akart a szülikének keserűséget okozni. Ugyis könnybe lábadt anyó szeme, valahányszor a pad fellett örökdő gyerek képére felvetette a sirástól elsápadt fénytelen két szemét.

És eljött az idő, mikor Barna már nem is akart az ágyból felkelni.

Anyó orvost hivatott. Péter bácsi elmesélte az orvosnak, hogy miért akar az ágyban tartózkodni. Napközben is szeretne a magzatával találkozni.

A tudós orvos szörnyen csóválta a fejét. Nem üvegös orvosságot irt:

Sétáljon el mindönnap a templomba. Hátha nem is halt meg a fiu. Én is voltam a háboruban. Ma is jött haza egy eltűnt katona. Nem lehet ám pontosan megállapítani egy ütközetben, hogy ki esik el...

A jó öreg most már mindennap meglátogatta az Úr házát. A fájdalomtól megtört lelke elhitte, hogy még haza jöhet a csukaszürke katona. Talán még meg is házasodhat.

Péter-Pál napján haladt a templom felé az öreg gazda. Az egész környék örömteli vidámsággal készült a nagy ünnepségre. Barna Péter is jó kedvű lett. Még meg is szólította a mellette iparkodó Felhő Panikát, Felhő Géza takaros tizenhatesztendős kislányát:

Hallod-é kislányom? Haza jön az elveszett fiam! Ugy löhet te löszöl a mátkája.

A kisleány ugyancsak megszeppent. Megijedt Barna zavaros tekintetétől és elszaladt.

Szegény Barna Péter eltört lelke de-hogy is gondolt arra, hogy a háboru első esztendejében elesett fia már nem kis katona lenne, hanem nagy bajuszu negyvenötéves emberféle...

Eszelősen rohant a kislány után. A gyerek-lány sikoltozva menekült előle...

A mély homokban minduntalan elesett a szerencsétlen apó. Majd a templom közelében fekve maradt.

Nagy tömeg verődött össze a kislány jajgatására. Barna Pétert bevitték a kocsmáudvarára. Azt hitték, hogy a bor ártott meg neki.

Egyik gazdaforma meg is szólta:

Ugy néztem, mikor a Panni után szaladt, hogy kislányra fáj a foga.

A boldog Barna pedig már fent volt, a fiánál... messzi nagy magasságban, ahol sok csukaszürke fiú és apa várja édesapját, kisfiát egy örökkétartó békés nagy ölelésre...

Út... az anyóshoz !

Köles Gábort minden vasárnapon föl látogatja a szomszéd Szekeres. Köles néni a lányához ment Öttömösre. A homokon nemcsak olyankor látogat el a szüle a lányához, ha baj építkezik a családi körülményekben, hanem olyankor is, mikor a »legközhatalmasabb« élnek a fiatalok. De most kivételes eset lévén. Most éppen annak az egybevetésére érkezett anyó, amit a családi állapotuk széthányt. Az egész sor tudta, hogy a Köles lány nem fér még az urával, Cserép Andrással egy föld alatt...

Az eresz alatt telepedett le Köles Gábor Szekeres Imrével. Szorgalmasan töltögették a kis boros poharakat. Már a homokon sem isznak kúpából, vagy félliteres pohárból. Kis embör is nagyot tud nyelni. Szekeres nem félt attól, hogy a gazda megvonja tőle az »italmérési engedélyt«, becsülettel indította meg a társalgást:

Hozza kend haza a lányát sógor, mert elpusztul a Cserép Bandi mellett!

Köles nem aggódott:

Ide mán ugyan nem gyün! Elvitte tartsa mög.

Szekeres megragadta a borospoharat:

Pedig azt mondják, hogy a felesége azért mönt Öttömösre, hogy ketté vágja a kenyerüket. Mán pedig tudhati kend, hogy ha egy cipőt ketté szelnek, nem löhet többé összeragasztani — röndösen...

Cserép András becsülete tartósabb volt,

mint a neve. A baromjárasi atyafiak tudják, hogy az öröklött név nem a fiu érdeme. Talán azért is ad későbbben a környék új nevet a kapásfélének. Az egyiket Ugrónak, a másikat Málénak nevezik el, ki mit érdemöl. Az asszonyfélék nem kapnak új nevet... Az uruk titulussát viselik, mintha a bogárzó szélén lakó embörforma azt tartaná, amilyen a férjuram, olyan a feleségnek tisztelt házialkalmatosság is. Cserép Andrisnak olyan nagy volt a becsületje, hogy még a szolgabíró ur is kihivatta, ha elakadt a kocsija a szikes uton. Olyan ügyesen forgatta a kocsirudját, hogy a legnagyobb bajbul is kihuzta a főbirót.

De beidézte a korcsmáros is Andrist, ha mulató vendége akadt. Andris versenyt ívott a vendéggel és ha az elázott vendégforma fölérzött a számlabenyújtásakor, Cserép lőtt a hatóság. Andris sohasem kapott borraválót. Mindig a vendéglős ajándékozta meg, mikor kitakarította a vendéglőt.

Cserép András nagyon tanulságos ember volt. Nem félt a bűbájosoktól sem. Valahányszor vizet meritett a kutból mindig visszalötytyentett egy keveset a kutföntartójának. Mindön szomszédnak megjósolta, hogy milyen erkölcsű lesz a lánya, mert a bűbájosság tudománya azt mondja, hogy amelyik kis lány a körösztlés alatt ellent mond a tisztaságnak, abbul csunya természetű lány lesz. Az anyósát hiába faggatta, mikor elkendőzte a feleségét, hogy mit csinált a keresztelés alatt. Anyó csak nevetett a kérdésen:

— Hát mit csinált vóna?! Óbégatott a lelkömm!

És mikor András megmondta, hogy mi-

ért érdeklődik a menyasszonya körösztlési ideje után, akkor még jobban kacagott a jó asszony:

— Hát hiszen té szerinted akkor nem sok jó erkölcsű lány lenne a világon. Mert, hogy majdnem mindön kicsi lányt úgy mögzavar a körösztlés, hogy tisztába köll tönni.

De András védte a tudományt. Körösztl-be feküdt anyó véleménye előtt:

— Hát akadhat »éppeg« kivétel. De kend is tudja édösanyám, hogy a fehér liomnak is fekete az árnyéka.

Egyébként Cserép András üldözte a szöröncse. Minthogy egészségs ember volt, nem biztosította ki a tanyát. Az elmúlt esztendőben mégis möggyulladt. A szomszédok segítségével eloltotta a tüzet. Csak a lakóház égött oda. Az istállónak nem lött baja. Az ősszel meg a tanyájára vett egy szabadkai házaspárt: nevelésre. Az öreg házaspár megígérte, hogy Andrásra iratja a Kelebián fekvő kis földjít, ha Andrásék gondjukat viselik. Még hat hónapig sem tartotta az öregeket, mikor egymásután elhaltak. A végrendelettel azután felkeresték a községházát, de ott még hírét sem hallották a Bugárszkiéknak. András okos embör volt, még ő vigasztalta a főjegyző urat:

— Szöröncsém volt, hogy hamar elpusztultak!

Minden ilyen szöröncsés kimenetel után a felesége olyan földindulást csinált, hogy az csak kifogástalan. Most meg már egyenest üzent édösanyjáért, hogy gyűjjön érte, mert nem szöröncsétlenkodik tovább Szöröncsés Andrással.

András, mint mondtam, tanulságos gazda volt. Ismerte az anyósjárást, mint a csil-

lagász a tejutját. Mikor lélepött a kocsirul, anyó, odamönt az öregszüléhez, mögeső-kolta a dolgos, ráncos kezeit és csak anynyit mondott:

— De most nem eresztjük ám el kendet két napig!

Nemcsak a paripákon fog a szép szó, az anyósféle is megszeliidül tőle.

Még anyó kért Andrástól tanácsot:

— Hát tudod fiam, tegnap hetipiackor összeütköztem a hatósággal. Fölirt a rendőr, mert nem mutattam az ustorral az utat az utszakajtásnál. Mondtam neki, hogy fölőslégős dolog az. A gyöplüt is alig tudom fogni. Néhogy még az ustorral szöröncsétlenkődjek. Minek mutogassam a biztos urnak az utat a nagy tömegben, mikor ott én sé tudom, hogy merre akarok mönni.

Fáj a szívem, lelkem

Tüneményes gyorsasággal rohan az élet velünk. Még előttem áll egy pillanatra a pénzváltók korszaka, mikor a leglelketlenebb kufárok a magyar pengővel járatták a haláltáncot; mikor egyik napról a másikra egész utcásor pénzváltó üzletté alakult. A kávéházakból bankok lettek. Azután a bankokból kocsmák. A bárzongoristákból zenészerzők. A meggazdagodott fehérnépekből mozicsillagok. Csak a szegény homoki atyafi sorsa nem igen változott. Védett lett ugyan, de nem a sorstól. A városi emberféle a szögedi parasztot Tömörkény és Móra tollából ízlette. Lelket-szívet megtöltő áhitattal nyult mindkét Mester a féltve őrzött magyar paraszthoz. Nem is nyult a földi munkát forgató atyafihoz más, mint a végrehajtó, meg az ügyvédbojtár. Azokat csak legyőzte valahogyan a szögedi embőrféle. Nem bujtak el a kapás embörök még az orvosok elül se, ha meg kellett halniok. De most nagy veszély fenyegeti a homokbuckák lakóit. A tollforgatók hada támadja most Gárdonyi, Mikszáth, Tömörkény, Móra családját. Ha ma tollhoz jut egy nadrágos, tüstént homoki embőrfélébe mártogatja. Olyan írások kerülnek az olvasók elé, a falukutatók szorgalmából, hogy fáj a szive lelke az embőrfélének.

Azt állítják a homokiakról, hogy nem tudnak olvasni. Hát próbálják ki. Adjon a szerkesztő író ur csak annyi pénzt Felhő

Benusnak, amennyit ű meg tud olvasni. Mőg azt irik, hogy csuf nevűk  rguskodik a család nevűk előtt. Ezt is tagadásba v sz m. Egyik atyafi se tartja csufs gnak. Becs let s n v az, maga sz r zte. Felhő Benusnak Fogatos Felhő a neve. Mert olyan szép sárga homokfut ja van, hogy m g bámulni is kedves. Miért tartják ezt a falukutatók csufn vnek. Bizony Felhő édesapjának nem volt Fogatos a neve .Csak a városi emb rform k nevezik el az emb rt az apjáról. Kanász Bélának istenes az első neve, mert beiratkozott a gyülekezetbe és  leget t tt az  j r ndnek és bocsánatot k rt mindazoktól, kikkel sz ntelen v tk z tt, m g vissza is adta mindazokat a szers z mf l ket, amiket kéretlenül előhozott. R fogj k a homoki feh rn pre, hogy lakodalom előtt f rjh z m n. Nem is  gy csinálnak, mint a városiak, hogy esküvő után elválnak. Igaz m geshet, hogy hamarabb f rjh z m n, de temetés nélkül el nem valik.

Azt is irják az  kosok, hogy nem szeretik a városiakat. H t  gy szeretik »bizomosan«, mint a városiak őket. Ha egy városi urforma kij t a homokra tüstént asztalhoz szeretne kerülni. De ha homoki atyafi keresi f l a v rosit, akkor m gmutatj k neki az  j palotákat, pedig  gy m g hezik az emb rfia a k vesuton, hogy m g inna is  hib l. Vagy elviszik a kulturpalot ba és m gmutogatj k neki a szögedi parasztházat. De ott k b l van m g a kenyér is. Hát ne f jj k az emb r szive-lelke.

A szabadság harc zsidó vallásu hőseinek névsora

Jókai Mór dr. sok szeretettel emlékezett meg hőseinkről dr. Bernstein Béla könyvéhez írt előszavában:

Magyarországon a Mózes hitvallás népe, mindenkor a legbuzgóbb hive volt a magyar állameszmének a szabadságnak.

Amidőn a hazának minden más ajku népfajai, melyekkel a magyar szabadságát megosztotta, amelynek fiait a jobbágyságból felszabadította, földeiken urrá tette, fegyverrel támadtak ellene, ugyanekkor a zsidóság vérét, vagyonát és szellemét hozta áldozatul a magyar nemzet az alkotmányos szabadság megvédelmezésére. Az a zsidóság, melyet egyedül felejtett ki a törvényhozás az alkotmány sáncaiból. Mégis szerette hazáját. A magyar zsidók előtt pedig bibliai tűzoszlopként fog vezetőül világítani a követésre méltó elődek példája.

Lőw Lipót főrabbi Mezőtúron a zsidó-templomban olyan kirobbanó hatásu hazafias szónoklatot tartott, hogy még a zsidó atyafiak is lekapták kalpagjukat s nemcsak a jelenlevő keresztény polgártársak.

Vegyétek le a kalapotokat és sok szeretettel olvassátok a szabadságharcban sokat szenvedett igaz magyar hősök névsorát. És ez a névsor adjon erőt a kitartáshoz és mutasson utat az igaz magyarsághoz, mely

most is szenvedéssel telített úgy keresztény;
mint más vallású magyar honpolgárra.

Örnagyok:

Arányi-Goldner Károly, Csemegi-Nascher Károly, Dallos-Singer Elek, Holländer Leó Eperjes, Neumann József Pápa.

Századosok:

Becsági-Ehrenzweig Miksa, Bettelheim-Gajári Antal Arad, Blau Bernát, Bleyer Ignác, Csatáry-Grosz Lajos, Csemegi István, Egyessi Vince, Fekete Dániel, Frankl Jakab, Grosz Mór Nagyvárad, Löwy Bonyhád Pápa, Korustein Ignác Ungvár, Stern Samu, Weisz Ágoston Komárom.

Főhadnagyok:

Bánky-Löwinger Jenő, Buxbaum Mór, Einstädher-Vasvári Ignác de Buziás Temesvár, Finály Henrik Kolozsvár, Fischer Ferenc Ferdinánd Székesfehérvár, Glück Zsigmond, Goldberger Samu, Hatock Ignác, Jelinek Jakab F. Stubnya, Kern Gyula, Leitner Henrik, Menzl Adolf, Neumann Ármin, Oppenheimer Mór, Rotics Mihály Nagyabony, Schlésinger Adolf, Szakács József, Weisz Antal, Weisz József, Winter József.

Hadnagyok:

Bloch-Ballagi Károly, Békéssy-Friedlber Mór Sátoraljaujhely, Böhm Móric Nagyabony, Brauer Sámuel Turkeve, Chorin Henrik, Diamandstein Jakab, Ehrenwerth Salamon, Fekete Lajos, Fischer Adolf, Fleischer-Forrai Samu Gyülvész, Fogel Károly Nagykároly, Frank Salamon, Freudenberg Márk Szabadka, Fürst Albert, Grosz Ignác, Grosz Vilmos, Groszmann Kálmán B. Szentgyörgy, Grünfeld Henrik Sikárló, Grünfeld-Zöldessy Lajos, Halassi Vilmos Veszprém, Heim József Versec, Helfi-Heller Ignác,

Hoffmann Dávid, Hübsch Adolf dr. rabbi
 Newyork, Klein-Kisfalvy Jakab, Leopold Jó-
 zsef Komárom, Léway Henrik báró, Mandl
 Lipót, Mangold Ignác Nagybecskerek, Neu-
 mann Sándor, Gerlgrund Dávid Nagyvárad,
 Pollák Sámuel Detta, Pinkász Márton, Pop-
 per Mór Debrecen, Rockonstein Lipót dr.
 rabbi, Rózsaági-Rosentock Ignác, Schön-
 wald Márton kocsmáros Szentertzsébet, Shul-
 theisz Károly, Schwarcz Sámuel Nagyká-
 roly, Spuh Lipót Versec, Spitzer Lajos,
 Springer Mór Fogaras, Stern Albert, Stern
 Mór Köbölkut, Teitelbaum Antal, Teitelba-
 um Sámuel Nagyvárad, Veltner Lajos Ung-
 vár, Waldmann Náthán Temesvár, Weiser
 Samu L. Szent Miklós, Wodiáner Béla.

Örmesterek:

Adler Lipót Rajha, Baig Ignác Pár-
 kány, Beimel Samu Herecsény, Berger Sa-
 mu, Blau Ignác, Berkovits Izrael Deés, Blau
 Adolf, Blau Ignác, Bleyer Jakab Nagyvá-
 rad, Bogdán János Gyöngyös, Breslauer Li-
 pót Nemetpalánka, Deutschländer Lázár, Fe-
 hér-Weisz Ignác Rimaszombat, Fischer Adolf
 kalapgyáros, Fischer Ignác, Flesch Abra-
 hám Apatin, Fried Ferdinánd Arad, Gold-
 mann-Aranyossi Dávid Arad, Grosz Mózes,
 Grünberger Samu, Grünhut Antal, Gutmann
 Sándor tanító Gyöngyös, Haas Jakab, Heller
 Mór Székesfehérvár, Hercfeld Andor, Hol-
 länder Albert Arad, Huber Hermann Sza-
 badka, Kastl Bernát Sarajevó, Kastl Henrik
 Csongrádmegye, Csurgó, Klein Ferenc Gyön-
 gyös, Klein Gábor Debrecen, Klein Samu
 Erdőd, Kohn Vilmos, Kohn Zsigmond Ács,
 Kunstädter Móric, Lefkovits Leó Eperjes,
 Leimdörfer Ede, Kohn Vilmos, Leitner Im-
 re Győr, Lipsitz Sándor iparos Keszthely,

Lorch Gáspár, Mendl Antal, Mocsáry-Schlesinger Manó Győr, Neumann Jakab Turdosin, Neumann Sándor, Neuwirth Sámuel, Nussmayer József Szolnok, Oestreicher Dániel, Óváry Lipót, Perigrund Márton, Reichlinger Zsigmond Kistelek, Róth Benedek Pápa, Klein Mór kávé Szeged, Kucser Vilmos Szeged, Pollák Mór Szeged, Pollák Sámuel Hódmezővásárhely, Schweiger Mór Hódmezővásárhely, Weinberger Simon Hódmezővásárhely, Kohn Albert házaló Hódmezővásárhely, Kriszháber Mór orvos Oroszáza, Róth Éde Arad, Rotschild Simon Schlésinger Mór Győr, Schlésinger Mór, Schönfeld Samu, Schwarcz Antal, Schwarcz Sándor Aranyos Marót, Schwarcz József Nagyvárád, Singer Henrik tanító Nagyvárád, Singer Lajos Arad, Steiner Mátyás Győr, Stern Jakab Temesvár, Stern Salamon, Spitzer Simon, Spitzer Jakab Temesvár, Teiteldbaum Mór, Tenner Adolf Arad, Ulmann Mór esztergályos Péér, Ungár Frigyes, Ungerleider Zelig, Vogel Ármin Arad, Weisz A. Manó Veszprém, Weisz Dávid Veszprém, Weisz Jakab Zombor, Weiner Lajos Balatincz, Werner József Arad, Werner Simon, Zwilling Mór orvos Szunsán.

Tizedesek:

Altmann József Kotaj, Altmann Manó Donobrád, Angyal-Engl Dávid Paks, Blau Albert Ujfehértó, Blau Henrik, Blau Lázár, Braun Lévy Nagyszöllős, Brust Jakab Arad, Brüll József Győr, Buchwald Lajos Bezdán, Dembicz Vilmos orvos Omoravicza, Deutsch Dávid, Deutsch Dávid József Temesvár, Ehrlich Mór, Elias Adolf, Epstein Izrael, Fürber József, Fischmann Mózes Szt.

Miklós, Fischer Mór, Flesch Simon Omoravicza, Fried Lipót, Friedmann Lipót Arad, Fürst Mór Szabadka, Goldschmid Samu, Goldner Mór Szabadka, Goldstein Ignác, Grosz Jakab Győr, Grosz József, Fischer József Ungvár, Grünberger Bernát, Grünhut Dániel, Heimann Károly Debrecen, Hoffmann Dávid Bittse, Hoffmann Henrik, Klein Ignác, Klein Lázár, Klein Jakab Zombor, Kohn Illés Kula, Kohn Ignác, Kohn Károly, Koch Dávid Zombor, Königstein Samu Szetyihó, Kriszháber Károly Pancsova, Ländler Ignác, Langer József Libetbánya, Ledermann Adolf Sátoraljaujhely, Lemberger Miksa, Levy Samu, Lilánberg Mór Arad, Löw Emánuel Arad, Löwy Albert szakács Borzsány, Neumann Miksa Arad, Oesterreicher Simon, Perlgrund Samu, Pollák Mór Turócszentmárton, Raáb Sándor, Reif Manó Kiscell, Prinz Ignác szatócs Szeged, Stern Jakab házaló Szeged, Ruhmann Mór Hódmezővásárhely, Schwarcz József Szeged, Steiner Vilmos Hódmezővásárhely, Reich Adolf Bezdán, Reichárd Mór Sátoraljaujhely, Rosenberg Izsák Libetbánya, Rosenfeld Sándor Arad, Rosenthal Adolf, Salinberger Lipót, Silberstein Hermann, Singer Ignác, Schlésinger Adolf Arad, Schlésinger Jakab Tarnóc, Schlésinger Lajos, Schreger Adolf Szabadka, Spitz Jónás Miskolc, Spitzer József Lovasberény, Springer Bocskay József, Steiner Illés T. Szentmárton, Schnábl Gyula Oravicza, Schönfeld Samu, Schwarcz Abraham Nagyvárad, Schwarcz Márkus Szombathely, Schwarcz Móric Nagyvárad, Steckermaum Simon szabó Munkács, Táizer Samu cipész Alsókubin, Tandlich Rudolf pék Turdosin, Tyvoler Soma fényképész Alsó-

kubin, Weisz Ábrahám Nyitra, Weisz Adolf, Weisz József, Weisz Márk, Weisz Samu órás Ungvár, Wetlerstein Jakab, Wolf Ferdinánd Mózes Szentkeresztur.

Közlegények:

Abelesz Dániel, Abelesz József, Adler Béla, Adler Vilmos Versec, Angenstein Lipót, Buner Lipót, Baungarten Ignác Arad, Baungarten Mór házaló B. Gyarmat, Berger Fülöp Tata, Berger Hegyvári Miksa Esztergom, Berge rSamu, Berkovits Béni Nyirbogdán, Bernát József Apahid, Beck Jakab, Blau Albert, Blau Lipót, Blaumenstock Jakab, Blumgrund S. T. dr. orvos Krassó, Boschán Lipót Baja, Bonyhád Lujzi Pápa, Brunk Samu kocsmáros N. Szombat, Chorin Béla, Chorin Ferdinánd, Danzingev Mór rendőr Kisvárda, Devcra Nándor Temesvár, Deutsch Ábrahám házaló Szabadka, Deutsch Adolf, Deutsch Dávid Smihencz, Deutsch József, Deutsch Lipót keresk. Versec, Deutsch Miksa Pápa, Deutsch Simon Oravicza, Elbogen József Debrecen, Engel Jakab Satoraljaujhely, Engel Sándor Tapolcafő, Engel Salamon keresk. Versec, Engel Rudolf Vukovár, Engelbaum Mór, Epstein Samu, Fábián Samu Arad, Fleischner Fülöp, Fleiszig József Nagykikinda, Fleischmann Mátyás Liptó, Fischer Ignác (elesett) Trencsén, Fischer József kocsmáros Komárom, Fischer Jónás Pápa, Fischer Lipót Ada, Fischer Lipót, Fischer Lipót, Fischer Sándor Kéthely, Frank Bernát, Freud Bernát H. Váralja, Frank Fodor Jakab Nagyvárada, Frank Samu Nyiregyháza, Frankl Bernát, Friedmann Adolf, Friedmann József mészáros Vitka, Friedmann Adolf Arad, Friedmann Ignác, Friedmann József, Friedmann

József Vitka, Friedmann Manó Eperjes, Friedmann Lőrinc Sátoraljaujhely, Friedmann Samu, Friedbauer Adolf Győr, Friedländer Jakab, Friedlicher Samu Sátoraljaujhely, Fried Samu, Frisch Ignác, Fröhlich Ignác Sátoraljaujhely, Frölich Sándor Arad, Fusch Farkas Szolnok, Fuchs József Pápa, Fuchs József Farkas Szolnok, Fuchs József Pápa, Fuchs József Agaszyán, Gelbmann Ignác Miskolc, Glück Adolf Arad, Glück József Arad, Gold Abrahám, Gold József Pápa, Goldberger Hermann, Goldberger Jakab Sátoraljaujhely, Goldberger Arany Márton Arad, Goldberger Vilmos, Goldmann Nándor Pozsony, Goldner Antal, Goldschmied Ignác Pápa, Goldschmied Izrael, Goldstein Adolf, Goldstein Bernát T. Szentmárton, Goldstein Ignác Arad, Goldstein Ignác Versec, Goldstein Károly, Groszmann Jakab kocsmásos Szepes-Váralja, Groszmann Miksa N. Konyát, Grün Adolf, Grün Mór, Grün Salamon Eperjes, Grünbaum Abrahám rongyszedő Mezőkövesd, Grünbaum Ármin, Grünbaum Bernát T. Szentmárton, Grünbaum József Győr, Grünbaum Mór Pápa, Grünberg Mór, Grünhut Miksa T. Szentmárton, Grünstein Manó, Grünwald Lipót, Guttmann Jakab Topolya, Guttmann József, Guttmann Sándor, Haas Jakab Pápa, Haarer József, Hay Izrael Nagyabony, Hartstein Hermann Ungvár, Hercz Dávid Szolnok, Herczeg Miksa Pápa, Herczeg Márkus Bogojevó, Herczenberger József Arad, Herczeg Adolf Miskolc, Herczeg József Arad, Hirskovits József, Hecksch Jakab Orpóc, Heller Samu Székesfehérvár, Hirsch Lipót, Hirsch Lipót Miskolc, Hirschler Miksa, Horn E. Antal író, Horn Jakab Nagybittse,

Hornhauser Farkas, kávé Kolozsvár, Horh-
felder Joachim mészáros A. Bittse, Hoff-
mann Mór, Hübner Ferdinánd N. Bittse, Im-
merblum Dávid T. Sz. Márton, Justitz Ber-
nát Högyész, Kaufmann Albert Nagykároly,
Kaufmann Ede rongyász Mohács, Kern Fül-
öp, Kern József Paks, Klein Ábrahám, Klein
Albert, Klein Bernhard, Klein István Arad,
Klein József keresk. Kistelek, Klein József
Széchény, Klein Lipót Szabadka, Klein Már-
kus Várpalota, Klein Márkus Miskolc, Klein
Sándor, Klein Samu Arad, Klein Samu T.
Sz. Márton, Klein Vilmos Oravica, Kligun-
stein Adolf, Klapstoch Samu, Koch Dávid
ügynök Szabadka, Kohn Ábrahám, Kohn
Adolf, Kohn Adolf Arad, Kohn Dávid bérlő
N. Bittse, Kohn Dávid, Kohn Dávid Falu-
egerszeg, Kohn Fülöp Győr, Kohn Ignác,
Kohn Károly Torna, Kohn Lipót, Kohn
Márkus Miskolc, Kohn Mór, Kohn Miksa,
Kohn Mihály Pápa, Kohn Samu, Kohn Si-
mon, Kohn Vilmos, Krámer Lajos Arad,
Láng Antal Nagyboly, Láng Jakab, Lant-
ner Ábrahám N. Abony, Lax Mór T. Szent-
márton, Léderer Ignác, Ledermann Márk,
Lefkovich Mór, Lichtmann Bernát Nyirmá-
da, Lichtenstein Hermann Sárbogárd, Lich-
tig Neumann, Lorh Henrik Arad, Löffler
Ignác, Löwy Lajos, Löwy Lipót T. Szent-
márton, Löwy Jakab T. Sz. Márton, Löwy
József Vágejhely, Löw Náthán, Lusztig Fül-
öp, Magyar Nándor Oravica, Márványi Her-
mann Ungvár, Markovits Gáspár Daróc,
Markstein Jakab Siófok, Mayer Gusztáv
Arad, Müller Ignác, Müller József, Müller
Móric, Müller Mór, Náthán Izrael Petro-
zsény, Neubeuer Béla Körmöcbánya, Neu-
beuer Rafael N. Bittse, Neufeld Mór, Neu-

mann Adolf, Neumann Antal, Neumann Li-
 pót, Neumann Sámuel Ujpest, Neustadt Mór
 Osi, Nussbaum Mór N. Szőlgyén, Offner
 József, Oppenheimer Mór Arad, Paskusz Gá-
 bor Tolmács, Perl Dávid, Petyán Henrik
 Arad, Pick Hermann Gyöngyös, Pollák Im-
 re földmives Pacsa, Pollák Ignác, Pollák
 Izidor (aranyérem) Arad, Pollák Ignác Ko-
 lozsvár, Pollák József, Pollák Móric, Pol-
 lák Mayer, Pollák Samu, Pollacsek Ármin,
 Pollacsek József Nyiregyháza, Pollacsek
 László házaló Cegléd, Preis Jakab, Reich
 Mór, Reithann József Nyibon, Riesz Mór,
 Rosenberg Jakab Pápa, Rosenberg József,
 Rosenberg Lajos, Rosenfeld Albert Csong-
 rád, Rosenfeld Bernát, Rosenfeld Bernát
 földmives Nagyvárad, Róth Adolf Libetbá-
 nya, Róth Bernát kovács Ungvár, Róth Ja-
 kab bérlő Zádorfalva, Rotter Mór, Rosen-
 stein József Szekő, Schaffer Adolf, Schenner
 Miksa N. Abony, Scheinberger Miksa N.
 Kikinda, Scheinberger Ignác (aranyérem)
 T. Sz. Márton, Schiff Mór, Schiffmann Jó-
 zsef, Schindler Antal lovag, Schletingev An-
 tal Győr, Schlésinger Dávid Páka, Schlésin-
 ger Joachim N. Bittse, Schlésinger Kálmán
 keresk. Versec, Schön Fülöp S. A. Ujhely,
 Schön Náthán, Schönberger Sámuel, Schön-
 feld Károly N. Kőrös, Schönfeld Sándor
 Eger, Schöntag Salamon, Schiller-Szinessy
 S. M. E. tanár Cambridge, Schwarcz Ármin,
 Schwarcz Béni szabó N. Kikinda, Schwarcz
 Dávid, Schwarcz Fülöp Sátoraljaujhely,
 Schwarcz Jakab Versec, Schwarcz József
 Büköny, Schwarcz Mór, Schwarcz Simon
 Bikszád, Schultheisz Dávid, Schustek Jakab
 N. Bittse, Schustek Joachim N. Bittse, Sa-
 lamon Ignác Hatház, Seligmann Henrik, Sin-

ger Hermann napszámos Harkány, Singer József, Singer Ignác Arad, Spitz Adolf, Spitz Sándor T. Szentmárton, Spitzer Adolf Arad, Spitzer Dávid Gyula, Spitzer Dávid, Spitzer Ignác szücs Temesvár, Spitzer Hermann, Spitzer Nándor szabó, Spitzer Salamon Jóka, Spitzer Vilmos Bezdán (elesett), Springer Dani (ezüstkoszoru) Brassó, Springer Dávid A. Fehérvár, Springer Jud Medgyes, Springer Jakab, Springer Salamon Udvarhely, Springer Samu Udvarhely, Stelmer Farkas rongyász D. Földvár, Stengel Mór Mátészalka, Steinberger József Köztelek, Steiner Dávid szolga Várna, Steiner Ferenc N. Abony, Steiner Jakab Eger, Steiner Ignác, Steiner József Győr, Steiner Lipót, Steiner Mór Széchény, Stern Adolf, Stern Ábrahám, Stern Dávid szabó Makó, Stern Ignác, Stern Izrael Magyar, Stern Jakab, Stern Jakab N. Dém, Stern Márk, Sternberg Adolf, Sternberg Ármin, Strasser Adolf Högyész, Strausz Jakab T. Szentmárton, Tauber Dávid, Tanzer Bernát, Teitelbaum Samu, Tencsin Dániel, Trepper Mór házaló Gyöngyös, Ullmann Hermann napszámos Bercel, Weisz Adolf Högyész, Weisz Ferenc Szt. László, Weisz Hermann, Weisz Joachim Nyitra, Weisz Jónás Arad, Weisz Jónás Ungvár, Weisz Ignác Högyész, Weisz Izrael, Weisz Mór, Weisz Márton Csongrád, Weisz-Fehér Rudolf Arad, Weisz Sándor, Weisz Sámuel kurtós Arad, Weisz Sámuel tanár F. Abony, Weisz Salamon Székeskut, Weisz Zsigmond Szeged, Weinberger Adolf keresk. Ungvár, Weinstein József S. A. Ujhely, Weiner József szücs Bella, Weiler Samu Szentpéter, Weltlinger Jakab szabó Vasvár, Wettmann Világfy Pál S. A. Ujhely, Wessel Antal Tata,

XA 126044

Wigdor Izsák Deés, Wilhelm Mór szatócs.
Monor, Wolner Jakab Baja. Törzsorvos: 3.
Főorvos: 30. Alorvos: 14.

Tábori lelkészek:

Einhorn E. Ignác és Löw Lipót.

(Ahol nincs városjelzés: az fővárosi).

1940/41 | 933

Ara ; 3 pengö.